

GUJOURNALEN

NR 4 | SOMMAR 2011

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

En spinnande fysiker

Johan Åkerman sätter elektronerna på plats

OJÄMSTÄLLT

Flest män bland
gästprofessorer

NYHET 4

NY RESURSMODELL

De blir vinnare
och förlorare

NYHET 6

NATURVETENSKAP SOM BILDNING

Borde vara en
mänsklig rättighet!

REPORTAGE 18

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GU JOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

Sommar

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

BILDREDAKTÖR
Mattias Jacobsson 031 - 786 5706
mattias.jacobsson@gu.se

GRAFISK FORMGIVNING & LAYOUT
Anders Eurén

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Magnus Pettersson, Thomas Melin,
Maria Lundberg, Helena Svensson,
Christer Wigerfeldt

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

TRYCK
Geson Hylte Tryck

UPPLAGA
6200 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år. Nästa nummer
utkommer den 28 september 2011.

MANUSSTOPP
9 september 2011

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till redaktionen.

OMSLAG
Johan Åkerman, professor i fysik
Foto: Johan Wingborg

REKTOR HAR ORDET

Nu lägger vi grunden till ett förnyat universitet

ÖKAD KONKURRENS skapar tryck på universiteten. Det kräver förnyelse. Göteborgs universitet är långt ifrån ensamt om att ha inlett ett förändringsarbete. Målet är att stärka sig i en omvärld med ständigt nya utmaningar. En sak som är viktig i allt förändringsarbete är reflektion. Det låter självklart men med krav på snabba beslut och åtgärder glöms det lätt bort. Vi är ofta väldigt bra på att sätta igång nya projekt och ta fram planer. Vi är inte alltid lika bra på att utvärdera och följa upp. Det måste vi bli bättre på om vi ska kunna nå bra resultat och hålla en hög kvalitet i allt det vi gör.

VÅR KÄRNVERKSAMHET – forskningen och utbildningen – är ju per definition problemorienterad. Den ska kunna kritiskt granskas och ifrågasättas. Det gäller även annan verksamhet inom vårt universitet, allt ska kunna tåla en kritisk granskning. Men kritik kan lätt tippa över åt det negativa. Det är lätt att missa att se vad som är bra och att man får känna sig stolt över det.

MED DETTA SAGT vill jag göra en kort tillbakablick över allt det bra förändringsarbete som vi satt igång och till viss del avslutat under läsåret som gått. Allt ska leda till att vi om drygt ett år har en helt ny långsiktig strategi klar för Göteborgs universitet. De vägval vi gör där kommer att präglade perioden 2013–2020.

Den kommande universitetsstrategin kommer att läggas utifrån flera olika pusselbitar. En sådan är resultatet av forskningsutvärderingen RED 10. Att utifrån denna granskning vaska fram Göteborgs universitets framtida forskningsprioriteringar kommer att vara en lika grannliga som avgörande uppgift. Andra pusselbitar är dels utvärderingen av grundutbildningen (BLUE 11), dels innovations- och entreprenörsvksamheten. Båda ska vara klara under året.

FÖR NÄSTAN EXAKT ett år sedan startade en översyn av organisationen. Det är ytterligare en viktig pusselbit. Även om inte allt har blivit exakt på det sätt som det var tänkt från början så är jag tillfreds med det inriktningsbeslut som vi till slut kom fram till. Jag är också mycket nöjd med det stora engagemang som präglat såväl utrednings- som remissfas. Sedan några veckor är arbetet med att implementera en förändrad organisation igång. Ett par hundra människor kommer att vara engagerade under det närmaste året.

Under paraplynamnet Vision 2020 sker nu det stora visionsarbete som ska få ihop allt förändringsarbete till en fungerande helhet. Under våren har spännande seminarier om omvärldsanalys och forskning genomförts. Hittills har ganska få personer varit direkt involverade. Från och med i höst kommer arbetet att öppnas upp för alla som är intresserade. Exempelvis kom-

mer det att varje onsdag eftermiddag, 14.00–15.30, hållas workshopar dit alla är välkomna. Internationalisering, kvalitetsindikatorer, forskningsanknytning och förhållandet till olika utbildningsaktörer är några av ämnena.

För den som vill, kommer det alltså att finnas stora möjligheter att vara med och påverka Göteborgs universitets långsiktiga strategi och framtid. Jag hoppas på stor delaktighet, många kloka tankar och kreativa förslag till lösningar.

Jag vill avsluta med att tacka alla för mycket goda insatser under ett turbulent och förändringsinriktat år. Önskar er också en riktigt skön och avkopplande sommarledighet.

PAM FREDMAN

FOTO: HILLEVI NAGEL

REDAKTIONEN HAR ORDET

Bildning handlar om de stora sammanhangen

HUR SER FRAMTIDENS vetenskapsjournalistik ut? Det var frågan vid ett seminarium under Vetenskapsfestivalen. Svaret är väl att det både ser ljus och mörkt ut. Å ena sidan är allmänhetens intresse för forskning stort, å andra sidan har tidningsredaktioner, som DN:s, kraftigt dragit ner på bevakningen. Till ljuspunkterna hör att det startas allt fler specialiserade tidskrifter, som exempelvis de populära Språk och Modern Psykologi. Dessutom är de snyggt förpackade och satsar på bra berättelser. Specialtidskrifter når tyvärr dock bara redan intresserade, inte den breda allmänheten. Men någon kritisk granskning av forskarsamhället finns

knappast. För några år sen lades den ambitiösa tidskriften Dagens Forskning ner. Därmed förvann den enda kritiskt granskade forskningstidskriften i landet.

MEN NUMERA FINNS det goda möjligheter för forskare att nå ut genom att blogga. Åsa M. Larsson, arkeolog från Uppsala universitet, berättade på seminariet om sin blogg, *Ting och tankar*, som fått mycket uppmärksamhet. För henne blev bloggen en räddning, hon återfann lusten till språket. Inte minst gav det henne många nya kontakter och flera spännande forskningsidéer.

I det här numret skriver vi bland annat om naturvetenskaplig bildning. Idag översköls vi av information och det kan vara svårt att sälla. Bildning handlar just om att se de här sammanhangen och där spelar förstas naturvetenskap en viktig roll. Vi intervjuar tre naturvetare som just kommit ut med skrift som handlar om bildning.

Vi hoppas att ni även fortsättningsvis tipsar oss om vad som är på gång. Ha en riktigt skön och avkopplande sommar!

EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

I4

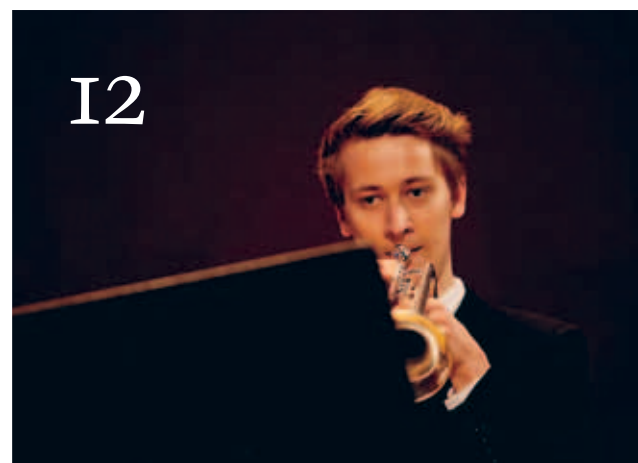
22

22

20

I2

4 Få kvinnliga gästprofessorer

Handelshögskolans satsning på gästprofessorsprogrammet har främst gynnat män.

6 Ny tydlig modell

Läro-utbildningarna blir den största förloraren när GU nästa år inför en ny modell för fördelning av resurser till utbildning.

8 9 = 6

Naturvetenskapliga fakulteten har precis gjort en omorganisation och bantat ner antalet institutioner från 9 till 6.

9 Doktorandlön införs

En utredning föreslår doktorandlön vid hela universitetet. På tiden, tycker doktorandföreträdare.

IO Frågorna är viktigare än svaren

Den kända Stanfordforskaren Leticia Britos Cavagnaro lär ut nya sätt att tänka.

II Organiserar på andra sätt

Sven Hemlin ger åtta tips för en kreativ miljö och Li Bennich Björkman förklarar vad som skapar banbrytande forskning.

I4 Tämjer elektronerna

Snabbare, billigare och effektivare. Så blir morgondagens datorer, säger fysikern Johan Åkerman.

I8 Allt hänger samman

För Marie Rådbo, Stefan Nilsson och Margareta Wedborg är det självklart att naturvetenskap är en del av bildning.

20 Med kompisen i fickan

Mobilen har ändrat våra umgängesformer, säger docent Alexandra Weilenmann som forskar om hur vi använder ny teknik.

22 Mentorskap med mersmak

Filosoferna var först ut med att införa mentorer för studenter på grundnivå. Nu sprids modellen till hela fakulteten.

24 Forskning är en kollektiv process

Det finns en övertro på den enskilda forskaren, menar psykolog Tommy Gärling som skriver på fria ord.

25 Varför krångla till det?

Svenska är bättre än barnkammar-engelska, menar Anders Björns-son, ny hedersdoktor.

Ett program som hittills gynnat män

En vällovlig satsning på internationell expertis. Så kan man sammanfatta Handelshögskolans program för utländska gästprofessorer. Men vart tog kvinnorna vägen?

DEN TJUSIGA SKRIFTEN

”Professorsinstallationen 2011” presenteras alla nya professorer i korthet med bild. Även om det fortfarande är en klar övervikt för män var andelen nyrekryterade kvinnliga professorer 32 procent förra året. Idag är var fjärde professor kvinna, vilket är något högre än riksgenomsnittet.

Desto sämre ser ut på gästprofessorssidan. Under 2010 utnämndes ett fåtal kvinnliga gästprofessorer vid GU. Allra sämst ser statistiken ut för Handelshögskolan, som genom sitt ambitiösa gästprofessorsprogram har 27 professorer knutna till skolan. Fem av dem är kvinnor. Under 2010 utnämndes 7 män och 1 kvinna.

– Det är häpnadsväckande. Om man redan har en snedfördelning borde man utnyttja möjligheten att rekrytera fler kvinnor genom att göra särskilda satsningar på intressanta forskare som kan tillföra mycket, säger jämlikhetssekreterare Pia Götebo Johannesson.

Professor Olof Stenman-Johansson är prorektor på Handelshögskolan. Han tycker också att det är beklagligt att det inte är fler kvinnor.

– Det är svårt att spekulera i vad det kan bero på. Förslag på gästprofessorer kommer oftast från institutiverna som lämnar ett eller två namn och då är risken att det blir mindre fokus på jämställdhet.

Fakulteten kommer därför nu att göra en riktad satsning på två kvinn-

liga gästprofessorer av de pengar som finns kvar inom programmet.

– På kort sikt får vi göra vad vi kan. Men på längre sikt får vi gå igenom processen och se till att det blir en jämnare fördelning nästa gång om vi lyckas få pengar till ytterligare ett program.

OLOF STENMAN-JOHANSSON tror att det finns fullt rimliga förklaringar till den uppkomna situationen. Alla har, menar han, försökt att stärka fakultetens internationella profil genom att rekrytera de bästa som finns inom olika områden.

En annan förklaring är att det är

en stor överrepresentation av manliga professorer på Handelshögskolan. Situationen är ännu sämre ute i världen. Men det är ingen ursäkt, menar Olof Stenman-Johansson.

– Bland våra mest centrala mål är att undervisning och forskning ska vara av högsta internationella kvalitet men fördelningen mellan män och kvinnor borde absolut vara jämnare. Dessa gästprofessorer är också förebilder för våra studenter, så därför är detta en viktig fråga för oss att jobba med.

På Naturvetenskapliga fakulteten, som också har en låg andel kvinnliga professorer, gjorde man just en stra-

tegisk satsning att få in fler kvinnor. Fakulteten inrättade fyra kvinnliga gästprofessorer under 2010. Detta mot bakgrund av att fakulteten under senare år nästan uteslutande rekryterat män som adjungerade professorer och gästprofessorer.

- NÄR DET GÅR att rekrytera kvinnor gör vi alltid det. Vi är väldigt uppmärksamma på detta eftersom våra ämnen är manligt dominerande, särskilt ut i världen. Genom satsningen vill vi visa att det går att få hit välmeriterade kvinnor, säger vicedekan Marie Rådbo.

Inga-Lill Johansson är Handels-

FOTO: JOHAN WINGBORG

Fler kvinnor på alla nivåer

Jämställdheten går åt rätt håll, om än långsamt. Samtidigt har andelen unga kvinnliga lektorer minskat kraftigt på tio år. Det är några slutsatser av en studie från Handelshögskolan.

Lovisa Broström

I RAPPORTEN *Kvinnors och mäns progression i karriären* har doktoranderna Lovisa Broström och Jonathan Borggren gått igenom könsfördelningen på Handelshögskolan under perioden 1989 till 2010. Resultatet visar att det skett en utjämning bland utexaminerade doktorer, lektorer och professorer.

– Situationen har förbättrats på 20 år. Det är fler kvinnor på samtliga nivåer idag, även om det är långt kvar till att det finns lika många manliga och kvinnliga professorer på Handelshögskolan, säger Lovisa Broström, som gjort studien på uppdrag av fakultetens likabehandlingskommitté.

ANDELEN KVINNLIGA professorer är idag 22 procent, vilket ligger på samma nivå som riksgenomsnittet på 20 procent. Men det är en bit från GU-genomsnittet på 25 procent.

– Det är inte särskilt förvånande. Men vi är lite bättre än Chalmers och Handelshögskolan i Stockholm.

Flest kvinnliga professorer finns på juridiska institutionen. Även de mindre forskningsinstitutioner har en jämförelsevis hög andel kvinnliga professorer. Självtillhör Lovisa Broström institutionen för ekonomisk historia som ganska nyligen fick en kvinnlig professor.

ETT SYFTE MED rapporten var att ta reda på om det sker någon diskriminering av kvinnor på Handelshögskolan och i så fall var den äger rum. Men enligt Lovisa Broström finns det inget som tyder på det.

– Vi tittade på tiden det tog för män och kvinnor att bli professorer från disputation och kvinnorna gjorde en snabbare akademisk karriär än män-

nen, så det var en positiv överraskning, säger Lovisa Broström som refererar till den senaste tidens mediedebatt om jämställdhet i akademins värld.

– Från flera håll har det annars konstaterats att kvinnor missgynnas när de söker forskningsanslag och att andelen kvinnliga professorer inte korresponderar mot andelen kvinnor inom grundutbildningen och på doktorandnivå.

En annan slutsats är att kvinnor i större utsträckning stannar kvar på Handelshögskolan efter disputationen.

– Vi vet inte varför det ser ut så. Hur kommer det sig att männen lämnar? Är det så att de får välavlönade jobb i näringslivet? Och varför stannar kvinnorna kvar? De är kvar på Handels men det kan vara svårt för dem att få tjänster och flera av dem fastnar med administrativa uppgifter.

ETT MER NEDSLÄENDE resultat är att andelen unga kvinnliga lektorer är låg. Av dem som är födda på 1970-talet är endast 3 kvinnor, varav bara en har en heltidstjänst.

– Könsfördelningen bland unga lektorer är alarmerande skev. Bara för 10 år sedan var andelen unga kvinnor 30 procent. Så något har hänt sedan dess vilket man behöver titta närmare på.

Lovisa Broström menar att det är förhållandevis jämställt på doktorandnivå men ojämlikheten ökar på högre nivåer.

– Det är ett klassiskt dilemma. Någonstans mellan disputation och professorstillsättning försvinner kvinnorna.

Tror du att skillnaderna kommer att raderas ut eller krävs det särskilda åtgärder?

– Vi har bara gjort en kvantitativ studie och man behöver göra fördjupade analyser. Men jag tror inte att tiden ordnar allt utan det behövs särskilda åtgärder för att förbättra jämställdheten men frågan är vad man ska göra.

Rapporten presenterades på fakultetsnämndens möte i april. Enligt vice rektor Mette Sandoff kommer man att gå vidare med frågan.

– Det finns många intressanta slutsatser i rapporten men vi behöver analysera resultaten vidare och ta reda på varför det ser ut som det gör innan vi tar ställning till lämpliga åtgärdsprogram.

ALLAN ERIKSSON

högskolans likabehandlingsombud och ledamot i fakultetsnämnden.

– Man kunde önska sig att det skulle se bättre ut. Akademin ska ju vara en förebild i samhället. Men jag tror inte att någon aktivt har motarbetat kvinnor utan det finns fullt rimliga förklaringar. När man sätter igång ett program av den här storleken är det lätt hänt att man går på redan upparbetade kontakter. Det gäller att hela tiden arbeta systematiskt med jämställdhet. För vi möjlighet att göra en likadan satsning igen är jag helt säker på att det blir en jämnare balans.

Men kan det vara så att det inte finns så många välmeriterade kvinnor att välja på inom ekonomiområdet?

– Jag är inte så säker på att det är sant, säger Inga-Lill Johansson. Det är kanske inte möjligt att få en fullständigt jämn fördelning men det viktigaste är att det finns en vilja och en ambition. I det sammanhanget kan nämnas att Handelshögskolan nyligen utnämnde Julia Brandl från Österrike till innehavare av Waernska gästprofessuren.

Rektors rådgivare i jämlikhetsfrågor, Staffan Edén, säger till GU Journalen att han blev förvånad över den sneda könsfördelningen bland gästprofessorer.

– Men det är ett ansvar som ligger på fakultetsnivån. Om det inte förbättras får vi se över rutinerna för hur gästprofessorer utses vid universitetet.

ALLAN ERIKSSON

GÄSTPROFESSORSPROGRAMMET

Andelen professorer vid GU är 25 procent (2010). Men fördelningen varierar stort mellan fakulteterna, där Utbildningsvetenskapliga fakulteten ligger i topp med 45 procent och IT-fakulteten i botten med 14 procent.

I GU:s likabehandlingspolicy står det att:

”Vi skall målmedvetet öka andelen av underrepresenterat kön så att inget kön skall vara representerat under 40% inom varje anställnings- och personalkategori.”

Ett program som fått mycket positiv uppmärksamhet är Handelshögskolans satsning på internationella gästprofessorer. Det startade 2009 för att öka andelen internationella

lärare och forskare. Med ett stöd om totalt 50 miljoner från näringslivet har man hittills knutit till sig 27 internationellt välrenommerade professorer. Dessa gästprofessorer undervisar och leder masterstudenter och doktorander, forskar tillsammans med Handelshögskolans medarbetare, är verksamma inom vidareutbildning och håller seminarier för Handelshögskolans partnerföretag och alumner.

Det finns två former av kontrakt: en motsvarar 20 procent av en heltidsanställning som professor. Ersättning: 300 000 kr/år. En annan som motsvarar 10 procent av en heltidsanställning. Ersättning: 150 000 kr/år. Dessutom ges ersättning för resa och boende.

Missa inte höstens workshopar!

» **SOM EN DEL I ARBETET** med VISION 2020 – hur vi ska forma universitetets framtid ... anordnas under hösten en rad workshopar, som tar upp de avgörande frågorna för universitetets framtida strategier för utbildning, forskning, samverkan och innovation.

Tid: Onsdagar kl 14.30–16.00
Plats: Universitetets huvudbyggnad, sal 10. Information om vilka teman som kommer upp och länk till anmälan kommer att finnas på hemsidan för VISION 2020.
Mer information:
www.vision2020.gu.se

VISION 2020

NYHETER | TEXT: Allan Eriksson FOTO: Johan Wingborg

Färre särlösningar i ny modell

Nästa år införs en ny resursmodell för utbildning som utgår mer strikt från statens prislappar. Det innebär att humaniora får störst uppräknings. Lärarutbildningarna drabbas hårdast men för att dämpa effekten får dessa ett extra stöd.

HUR PENGAR HAR fördelats vid Göteborgs universitet har hittills varit näst intill omöjligt att överblicka. Prislapparna

för helårsstudenter och helårsprestationer har justerats utifrån olika lokala system som varierat under åren.

– Nu gör vi rent bord, renser bort en del av den flora vi har idag och tar ett nytt grepp, säger budgetsamordnaren Kristina Johansson.

Den nya modellen är visserligen ganska lik dagens men innebär att man släpper kopplingen till gamla, interna modeller.

– I den nya utgår vi ifrån

statens prislappar för utbildning. Detta innebär att vissa blir förlorare och andra vinnare jämfört med hur det ser ut idag.

Det är Eva Svensson, utredare vid Linköpings universitet, som på kort tid har tagit fram ett förslag till ny resurs-

modell för Göteborgs universitet.

– Den största skillnaden är att GU tidigare hade 9 olika prislappssystem, en för varje nämnd, och nu är det en enda modell som gäller för hela universitetet. Fördelen är att det ska bli tydligt och transparent och visa utrymme för strategiska satsningar, säger Eva Svensson.

I mitten av juni kommer universitetets styrelse att fatta ett

Regeringen lättar på sekretessen

» **Det har hittills** varit väldigt svårt att se var studenterna kommer ifrån och vart de tar vägen. Nu blir det betydligt lättare. Efter flera års påtryckningar har nu regeringen ändrat i offentlighets- och sekretessförordningen vilket ger universitet och högskolor större möjligheter att genomföra undersökningar av studenternas bakgrund och av deras vägval efter studierna. Det innebär bland annat att man kan se varifrån utländska studenter kommer.

så kallat inriktningsbeslut om den nya modellen, men exakt vilka prislappar som kommer att gälla blir inte klart förrän i höst.

Den största förloraren är lärarutbildningarna vars ersättning hittills har legat 28 procent över statens faktiska prislappar.

Kenneth Nyberg, som är ordförande i lärarutbildningsnämnden LUN, menar att det är svårt att argumentera mot ett förslag som syftar till att göra resursfördelningen enklare och mer transparent.

– Men för lärarutbildningarna kommer förslaget, om det genomförs fullt ut, innebära att anslaget sänks med 11–12 procent. Det är särskilt olyckligt med tanke på att lärarutbildningarna vid Göteborgs universitet hör till de bästa i landet.

För att dämpa effekterna får LUN ett extra anslag på 20 miljoner under 2012 men beloppet sänks successivt under perioden.

Kristina Johansson framhåller att lärarutbildningarna är av strategisk vikt för GU men ett problem är de höga kostnaderna för stödverksamheten.

– Mer pengar bör kunna gå till undervisning och mindre till administration. Nu ställer ledningen krav på att hela organisationen ses över och att man vidtar åtgärder. Sedan får man göra en ny prövning om tre år.

Kenneth Nyberg håller med om att det behövs en översyn men är bekymrad över konsekvenserna.

– Kontentan blir ändå att lärarutbildningarna förlorar en massa pengar. Grundproblemet är att staten underfinansierar lärarutbildningarna. Vi samarbetar med många olika parter, både externt och internt med institutionerna. Ett sådant samarbete kräver resurser.

Kenneth Nyberg hoppas dock att neddragningarna inte blir så stora som föreslagits.

– Det finns en förståelse både centralt och på fakulteter-

na för att lärarutbildningarna måste få kosta, säger han.

Några andra som förlorar på det nya systemet är Sahlgrenska akademien, Naturvetenskapliga fakulteten och vårdklassade utbildningar som ligger under Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Vinnare är främst Humanistiska fakulteten som har haft de lägsta prislapparna men även i viss mån Samhällsvetenskapliga fakulteten, Konstnärliga fakulteten och IT-fakulteten.

– Konstnärerna upplever sig själva inte som vinnare. De får visserligen en högre ersättning jämfört med idag men de vill ha ännu mer. Vi menar dock att det finns stordriftsfördelar med att ha alla utbildningar under ett och samma tak, säger Kristina Johansson.

Även om det blir en viss omfördelning av dagens prislappar redan inför 2012 kommer det stora arbetet i höst bli att komma överens om gemensamma principer för klassificering av kurser.

– Vi kommer inte gå igenom kurs för kurs, utan se på olika ämnesområden. De flesta kurser torde vara ganska oproblematiska. Om vi lyckas kommer vi ha en gemensam bas och kan då diskutera helt andra prislappar än dagens. Samtidigt har vi bara en påse pengar så om någon får mer, innebär det att någon annan får mindre.

En annan konsekvens är att gemensamma kostnader för exempelvis kårstöd, funktionshindrade studenter och pedagogisk utveckling tas solidariskt av alla.

– Det viktigaste är att vi får igång en diskussion om vilka strategiska val som ska göras utifrån RED 10 och BLUE11, vilket får konsekvenser för hur vi fördelar pengar i den nya modellen. Sedan är det inte säkert att det uppskattas av alla, säger Kristina Johansson.

GU Journalen finns på engelska

» **GU JOURNALEN** har lanserat en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se. Sprid gärna tidningen till gästforskare och andra intresserade. Du hittar även GU Journalen på Facebook.

Fredrik Bäckhed, Johan Åkerman, Annette Granéli och Henrik Zetterberg.

FOTO: ALLAN ERIKSSON

BUSIG AKADEMI

En vitamininjektion som spränger gamla ämnesgränser och en unik träffpunkt för olika discipliner – förhoppningarna är stora på Sveriges unga akademi som grundades 27 maj.

Bland de första 22 ledamöterna finns hela fyra forskare från Göteborgs universitet.

DET ÄR Kungl. Vetenskapsakademien och Ragnar Söderbergs stiftelse som står bakom den nya sammanslutningen som ska ge unga forskare från alla vetenskapsområden möjlighet att träffas och diskutera gemensamma frågor.

– De personer vi valt ut är inte bara ytterst framstående inom sina ämnen utan också engagerade när det gäller forskningsfrågor, förklarar verksamhetschefen Anna Sjöström Douagi. Jag hoppas att akademien kommer att fungera som ett gödselmedel som får kreativiteten att blomma. Ledamöterna ska kunna gå till Vetenskapsrådet eller Utbildningsdepartementet och säga vad de faktiskt tycker.

De första 22 ledamöterna kommer främst från områdena medicin och naturvetenskap.

– Men den här gruppen ska fyllas på med ytterligare 18 forskare så att vi får en grupp som representerar så många forskningsområden som möjligt, gärna också konst. För en av poängerna med akademien är just att unga forskare ska kunna träffas över olika gränser och diskutera gemensamma frågor som inte har med de enskilda disciplinerna att göra.

De fyra forskare vid Göteborgs universitet som utsetts har redan en massa idéer om vad de vill förverkliga.

– Det är ännu inte bestämt hur akademien ska fungera utan det är något som vi första ledamöter måste komma överens om, förklarar Johan Åkerman, professor vid institutionen för fysik, som forskar om spintronik. Men förhoppningsvis kommer vi att diskutera värderings- och bildningsfrågor, exempelvis vilket vetenskapligt synsätt en ung akademi ska stå för.

– JAG HOPPAS ATT vi blir en forskningspolitisk röst att ta på allvar, säger Annette Granéli, forskarsassistent vid institutionen för fysik, som forskar om det maskineri som kontrollerar och reparerar DNA. Vi kommer bland annat att fungera som remissinstans vid olika satsningar; nu gäller det exempelvis EU:s kommande forskningsprogram.

– Vi har våra uppdrag i fem år, sedan ska nya unga forskare väljas in, förklarar Fredrik Bäckhed, universitetslektor vid institutionen för medicin, som forskar om hur bakterier i tarmarna påverkar hälsa och sjukdom. Självklart kommer det att bli väldigt spännande att få vara med och forma framtidens forskning i Sverige.

Henrik Zetterberg, professor vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, som forskar om biomarkörer i blod och ryggvätska, påpekar att forskare ofta är stökiga personer med en massa energi.

– Jag kommer att slåss för att göra forskningen coolare: Om vi kan locka ungdomar, som kanske är lite av revoltörer, att börja bråka och slåss inom forskningen istället för på andra håll, kan de nog få mycket spännande att hända.

EVA LUNDGREN

9 blir 6

Naturvetenskapliga fakulteten har nu bestämt sig: två nya institutioner bildas medan fyra institutioner kvarstår oförändrade.

- Vi fick till slut en stor uppslutning kring förändringen, förklarar dekan David Turner. Den ligger dessutom i linje med vad som kom fram i RED 10.

DISKUSSIONERNA OM en ny organisation vid Naturvetenskapliga fakulteten har pågått länge; tre förslag har varit ute på remiss. Men i slutet av april fattade nämnden äntligen sitt beslut som innebär att nio institutioner blir sex. Det sker genom att en ny biologiinstitution bildas då institutionerna för marin ekologi, zoologi samt växt- och miljövetenskaper går samman.

- Den fjärde biologiinstitutionen, cell- och molekylärbiologi, CMB, bildar en gemensam institution med kemi, förklarar David Turner. Det fanns ett förslag om att all biologi skulle föras till en institution men CMB menade att de har mer gemensamt med kemisterna.

Det finns driftsmässiga och strategiska fördelar med en större institution, förklarar Gunnar Nyman, prefekt på institutionen för kemi.

- Biologi handlar ju numera alltmer om kemi, så ämnesmässigt ligger vi nära. Ett exempel är biokemi som dessutom är lokaliserat vid Lundbergslaboratoriet där ju också CMB finns.

De två nya institutionerna kommer att ha cirka 250 anställda vardera och därmed bli väsentligt mycket större än övriga fyra institutioner, som har mindre än 100 anställda.

- Det blir förstas en utmaning att skillnaderna är så stora, medger David Turner. Men för oss var det viktigt att skapa en ny organisation utifrån kärnverksamhetens behov och att samla områden som redan har stor samverkan. När det gäller övriga institutioner har vi helt enkelt inte funnit det vetenskapligt motiverat med en sammanslagning.

Större institutioner är också något som universitetets rektor och styrelse vill få fram, enligt det nya inriktningsbeslutet för en omorganisation av hela universitetet.

- Stora institutioner ger större kritisk massa och bättre flexibilitet när det gäller

ekonomi, framhåller David Turner. Våra fyra mindre institutioner är kanske för små för att kunna bära en del stödfunktioner själva vilket kan innebära att de måste dela på några tjänster. Men det kommer vi att ta ställning till senare.

För att de nya institutionerna ska fungera väl är det dock viktigt med samlokalisering, påpekar Gunnar Nyman.

- Det gäller att skapa en gemensam kultur där vi alla har samma mål. Men eftersom kemi i huvudsak finns på Chalmers och CMB på Medicinareberget är risken stor att vi fortsätter att vara två avdelningar som inte har så mycket gemensamt. Personligen skulle jag önska att hela fakulteten en gång för alla samlas på ett enda ställe, förslagsvis på Chalmersområdet. Det är ju ändå Chalmers vi samarbetar mest med, något som RED 10-utredningen också påpekade att vi borde göra ännu mer.

LOKALFRÅGAN HAR DOCK strategisk betydelse för hela universitetet, påpekar David, Turner och måste därför också diskuteras med rektor.

Fakultetsnämndens beslut innebär också att en arbetsgrupp ska ta fram ett förslag till en kraftsamling i det geovetenskapliga området. Det var också något som utredningen RED 10 föreslog. Planen för genomförandet av fakultetens omorganisation ska vara klar 30 juni.

- Före sommaren ska vi också påbörja rekryteringen av prefekter till de nya institutionerna, förklarar David Turner. Sedan får vi se vilka förändringar som behöver göras när det gäller administration och infrastruktur.

EVA LUNDGREN

OMORGANISATION

1 januari 2012 bildas två nya institutioner vid Naturvetenskapliga fakulteten: institutionen för kemi och institutionen för cell- och molekylärbiologi slås samman. Också institutionen för marin ekologi, institutionen för växt- och miljövetenskaper och zoologiska institutionen slås ihop.

Institutioner som kvarstår är: institutionen för fysik, institutionen för geovetenskaper, institutionen för matematiska vetenskaper samt institutionen för kulturvård.

Minus 32 mkr efter 4 månader

Det är första gången på många år som GU visar röda siffror. Men det är ingen fara, menar ekonomidirektör Lars Nilsson som räknar med att universitetet ändå går med plus vid årets slut.

- **DET VAR PRECIS** det som vi hade förväntat oss, även om löneavtalet blev exceptionellt högt, totalt 5,8 procent. Men det är absolut ingen orsak till oro, säger Lars Nilsson.

På det hela taget ser det ljusst ut: GU har ett högt söktryck på både grund- och avancerad nivå.

Lars Nilsson

Bidragsintäkterna fortsätter att öka.

Att GU redovisar ett underskott på 32 miljoner efter årets första månader beror främst på det nya löneavtalet men också att det finns 200 fler anställda idag jämfört med förra året.

Dessutom är det alltid högre kostnader på våren, vilket brukar jämna ut sig över året.

Lars Nilsson uppskattar att det finns utrymme att göra satsningar.

- Om vi tror på framtiden finns det goda möjligheter att anställa juniora forskare och lärare i förtid som kan gå parallellt med seniora som snart går i pension. Många institutioner har råd med en sådan övergång.

ÄVEN PÅ FAKULTETERNA är läget under kontroll, menar Lars Nilsson som dock höjer en liten varningsflagga för Konstnärliga fakulteten som planerar att gå back med 20 miljoner vid årets slut.

Om prognosen står sig kommer universitetet att redovisa ett överskott på 40 miljoner, vilket innebär ett totalt ackumulerat överskott på drygt 800 miljoner.

- Vi har alldeles för mycket pengar i skattkistan. Rektor har uppmanat nämnderna att ta i tu med överskottet ute i verksamheten och att göra satsningar i enlighet med RED 10.

Lars Nilsson bedömer att Göteborgs universitet med en omsättning på 5 miljarder per år bör ha en viss buffert för att klara av snabba förändringar, men det räcker med 200-250 miljoner.

- Det är också ett politiskt problem. Om det finns för mycket pengar över i högskolesektorn är det svårt att hävda att det behövs ytterligare satsningar. Varför ska staten ge oss mer pengar när det finns mer akuta problem? Det är den bild jag får när jag talar med departementet.

ALLAN ERIKSSON

Doktorandtjänst från första dagen

På GU spretar praxis för hur man finansierar doktorander mellan fakulteterna, i motsats till hur det är på många andra större lärosäten.

Därför föreslår en utredning att hela GU i två steg inför doktorandtjänst från första till sista dagen.

BAKGRUNDEN TILL utredningen är ett uppdrag från rektor om att undersöka finansieringsformerna för forskarutbildningen. Den bärande tanken i förslaget är att över hela GU införa utbildningsbidrag för första doktorandåret och anställning för resterande tre år 2012. Steg två infaller 2015, då anställning införs från dag ett och utbildningsbidraget försvinner.

– Ytterligare en sak är viktig: mellan stegen ska man göra en utvärdering för att kontrollera att det inte får märkliga effekter, säger utredaren Hans Abenius, utbildningsledare för forskning och forskarutbildning på Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Ett förslag är att strypa all stipendiefinansiering utom Sida-stipendier för utländska doktorander. Men Hans Abenius har också formulerat ett alternativt förslag om att ha kvar stipendier av minst samma storlek som inkomsten av en doktorandtjänst efter skatt.

– En del doktorander från utvecklingsländer finansieras med Sida-stipendier och många fakulteter tycker att det är viktigt att hjälpa dem som annars inte hade kunnat gå en forskarutbildning, säger utredaren Hans Abenius.

Men Gunnar Köhlin vid institutionen för nationalekonomi och statistik anser att stipendier bör finnas kvar.

– På nationalekonomi har vi många utländska doktorander som går på stipendier. Därför är det viktigt att undantaget för Sida-stipendiater finns. Utan detta undantag skulle antalet doktorander minska dramatiskt och forskarmiljön utarmas, säger Gunnar Köhlin,

docent vid enheten för miljöekonomi.

– På nationalekonomi finansierar vi fortfarande studenter med utbildningsbidrag de första två åren, så om den här reformen genomförs krävs det ökade resurser. Det kan finnas en långsiktig risk att vi underproducerar doktorer om doktorandplatserna blir för dyra, resonerar han vidare.

Doktoranderna vid GU välkomnar förslaget i sak, men anser att det har dröjt för länge.

– De kunde ha tagit det här steget mycket tidigare än 2015, med tanke på att Chalmers, Uppsala universitet och andra är före oss. Det är lite pinsamt. Men samtidigt får man vara glad över att det blir av, säger Daniel Bernmar, ordförande för Göteborgs universitets doktorandkommitté (GUDK).

ATT ANDRA JÄMFÖRBARA lärosäten har en mer enhetlig praxis för doktorandfinansiering är också ett av skälen till behovet av en central policy, enligt utredningen. Idag ägs frågan till stor del av fakulteterna.

– På andra lärosäten, som i Stockholm, Lund och Uppsala, har man en policy på central nivå. Här låter man fakulteterna sköta det, säger Hans Abenius.

Varför är det viktigt att ha en universitetsgemensam policy?

– Doktoranderna vid GU ska ha samma förutsättningar och ekonomiska villkor för att vara föräldraledda, sjuklediga och uppbära sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Är man stipendiefinansierad så betalar man inte skatt, får ingen SGI och har sämre socialt skydd, säger Hans Abenius.

Han tillägger att det också är en konkurrensfråga: om andra svenska lärosäten men inte GU ger doktorander anställning från första dagen kan GU:s attraktionskraft minska. Gunnar Köhlin tror dock att det spelar en underordnad roll:

– Det viktiga är vad andra insti-

Hans Abenius, utbildningsledare på Samhällsvetenskapliga fakulteten, har skrivit rapporten.

Förslaget bygger på att universitetet skjuter till medel.

tutioner i samma ämne gör, inte om man identifierar sig med GU:s centrala riktlinjer. Det känns väldigt mycket som en utredningsprodukt.

En övergång till doktorandtjänst från första till sista dagen skulle ge en merkostnad på runt 27 miljoner kronor. Det motsvarar 68 doktorandplatser. Och omvandlas alla stipendiefinansierade doktorandplatser till anställningar ökar kostnaden med ytterligare 21 miljoner.

Är inte risken att man sparar in istället för att skjuta till nya medel?

– Förslaget bygger på att universitetet skjuter till medel. Alla ser det som en bra sak att alla får lika villkor, men det är en kostnadsfråga. Skulle universitetet betala utan att skjuta till extra medel så kan volymerna minska, säger Hans Abenius.

Nu går förslaget vidare till GU:s centrala nivå.

MAGNUS PETERSSON

Doktorandfinansieringen

Vid samtliga fakulteter finns doktorander finansierade med stipendier eller på annat vis, till exempel genom egen försörjning.

På **Humanistiska fakulteten** får doktoranderna anställning från första dagen.

Samma ordning finns i grunden vid **Samhällsvetenskapliga fakulteten** men praxis varierar mellan institutionerna och en del doktorander börjar med utbildningsbidrag.

Sahlgrenska akademien har många doktorander med externa anställningar, i många fall finansierade med en kombination av utbildningsbidrag och anställning.

Naturvetenskapliga fakulteten har få stipendiedoktorander. Sedan 2010 ges utbildningsbidrag första året, doktorandanställning för resterande fyra år. 2012 går man över till doktorandtjänst från första dagen.

Handelshögskolan har ingen gemensam policy. Den varierar mellan institutioner.

Utbildningsvetenskapliga fakulteten erbjuder doktorandtjänst från början.

Konstnärliga fakulteten tillämpar utbildningsbidrag för de två första åren och tjänst för de två återstående. Man planerar dock att fasa ut utbildningsbidrag till förmån för doktorandanställning.

IT-fakulteten tillämpar doktorandtjänst från dag ett.

En strid ström av idéer

Vad är kreativitet? Det är väl en fråga som far igenom alla doktorander till och från, inte minst idag när kreativitet så starkt kopplas samman med kunskap, samhällsutveckling och ekonomi.

Doktorandkommittén arrangerade programpunkten *Creative Research in Time of Globalization* på Vetenskapsfestivalen.

- **KREATIVITET** inom vetenskap, visst låter det lite som en paradox? öppnade Georg Kuhn med. Begreppet vetenskap står för rationellt tänkande, fakta och data, medan konst står för kreativ aktivitet och spontanitet.

Vad är då kreativitet? frågade han sig. Kreativitet kan vara att kunna tänka divergent. Den som är kreativ ser många möjliga lösningar på ett givet problem. Men det kan också vara att kunna tänka konvergent, eller förmågan att ange den enda korrekta lösningen till ett problem.

DÄREFTER VANKADES någon form av laborativ presentation. Leticia Britos Cavagnaro är forskare på Institute of Design at Stanford, kallad d.School. Hon hävdade att design kan förändra världen. Hon arbetar på ett center där folk från olika samhällssektorer samverkar i skapandet av en kreativ miljö. I grunden en akademisk miljö, men där även folk från näringslivet och andra delar utanför universitetsmiljön ingår.

På d.School kopplar man samman personlighetstyper som kallas "T-shaped", folk med djupa kunskaper inom något område som samtidigt är breda inom andra områden. Dessa personer antas vara bra på att kommunicera över specialistgränserna. Intressant är också att man lägger stor vikt vid praktiskt lärande, "learning by doing".

Processen är viktig, betonade hon, och beskrev hur hon ser på vad hon kallar "the design thinking process". Den börjar med empati och behov. Men behoven behöver inte vara tydliga från början. Hon illustrerade med en bild där Ford kommenterade kundernas synsätt på hur man ska transportera sig: "Om kunderna skulle få beskriva sina behov så skulle de fråga efter en snabbare häst." För att komma vidare i sin problemställning måste frågorna inledningsvis betraktas som viktigare än svaren.

NÄSTA STEG ÄR definition och syntetisering av frågeställningar. Steg tre handlar om att bilda sig en uppfattning om frågeställningen. Ofta kallar vi det brainstorming, en viktig men svår fas i processen. För att demonstrera det fick ett tiotal av åhörarna komma fram i lokalen. Utan att prata med

Leticia Britos Cavagnaro demonstrerar ett kommunikativt dilemma genom att låta ett tiotal doktorander komma fram på scenen.

Georg Kuhn och Leticia Britos Cavagnaro

varandra ombads dessa att ordna sig efter födelsedatum. Det blev inte helt rätt.

- Gruppen gör ofta som den första personen signalerar och håller sig till det. Men någon brainstorming blir det inte. Istället för att begränsa sig borde det kastas fram en strid ström av idéer innan man summerar. Ett vanligt återhållande förhållningssätt är en attityd som kan formuleras som "ja, men", när den istället borde vara "ja, och".

I DET FJÄRDE STEGET gör man en prototyp. Det är en förmåga som barn har naturligt; de kan modifiera prototyper efter hand. Av någon anledning försvinner förmågan med åldern.

Därefter är det dags för test. Misslyckanden är inget man behöver bekymra sig över, det är snarare en naturlig del, eller som det uttrycktes: "fail forward" och "fail better".

Man kan summera de två sista stegen

med att de uttrycker en kritik mot det skolsystem som vi alla är en produkt av. Utbildningen i Västvärlden, tycks det, tar död på vår förmåga att designa. Men Leticia Britos Cavagnaro är ändå hoppfull: att bli mer kreativ är något vi kan lära oss.

Den avslutande paneldiskussionen leddes av Sven-Eric Liedman, som är aktuell med en bok om utbildning och där förstås även begreppet kreativitet finns med i innehållet. Men Richard Florida är kanske den forskare som starkast förknippas med begreppet kreativitet och som har skrivit den närmast kultförklarade boken *Den kreativa*

klassens framväxt. Evelina Wahlqvist, doktorand på Handelshögskolan, ingår i samma forskarnätverk som han. Som förklaring till varför Sverige kommer så högt i deras mätningar av kreativitet, angav hon att vi oftare möter folk från olika samhällsskikt än i många andra länder.

- Kreativitet är viktigt både av personliga skäl och för utvecklingen av samhället. Men kreativitet är varken bra eller dåligt. Vad det blir beror på ledarskapet.

Att bli mer kreativ är något vi kan lära oss.

VÄRNA OM FRI FORSKNING!

– Att alla ska vara lika är döden för kreativ forskning, hävdade Sven Hemlin, som listade ett antal framgångsfaktorer för att främja kreativiteten.

HUR SKA UNIVERSITETET egentligen organiseras för att få fram god och kreativ forskning? Det var temat för en paneldebatt den 12 maj som arrangerades i Dragonens hörsal av Professorsföreningen vid Chalmers och Göteborgs universitet. Många hade kommit dit för att lyssna på Sven Hemlin, professor i psykologi vid Göteborgs universitet, och Li Bennich Björkman, professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet, som båda forskat om organisering av kreativ forskning. Tanken med debatten var enligt moderatorn och statsvetaren Marie Demker att ge ”en problematiserande motbild till den enkelspåriga organisationsutredningen”.

FÖRST UT VAR Li Bennich Björkman, som bland annat skrivit den uppmärksammade boken *Organising Innovative Research: The Inner Life of University Departments* från 1997.

– Vad vet vi om kreativa forskningsmiljöer? Inte så mycket egentligen. Det experimenteras ganska friskt och det finns många olika styrnings- och organisationsteorier. Från forskningshåll vet vi en del vad som främjar forskning på gräsrotsnivå men det finns också ny forskning som visar vilken betydelse finansiering har för vetenskaplig skapandekraft.

I en nyligen publicerad studie vid MIT slås det fast att långsiktigt stöd (10-årig finansiering) till enskilda toppforskare är betydligt mer kreativtetsfrämjande än traditionellt kortsiktigt projektstöd.

– OLIKA FINANSIERINGSSYSTEM

skapar olika forskarbeteenden och strategier. Om man bara får kortsiktigt stöd väljer man att gå på de säkra korten och väljer bort potentiellt högintressanta spår som skulle kunna leda till banbrytande upptäckter. När man har mer tid på sig kan man testa olika hypoteser och ta risker på ett annat sätt. Forskning handlar också om misslyckanden och bakslag. Den här studien visar hur viktigt det är att värna fri forskning.

Så vad kännetecknar en kreativ forskningsmiljö? Sven Hemlin fort-

Sven Hemlin

Li Bennich Björkman

Det brukar framhållas att ju större grupper, desto bättre. Men det finns inget samband.

satte och sammanfattade sina resultat i åtta punkter:

- 1. Ett gott gruppklimat:** öppet, entusiastiskt, roligt, stödande och tryggt.
- 2. Bra gruppleaderskap.** En klok ledare ska stötta, inspirera och ge återkoppling till idéer.
- 3. Lagom stor grupp och så heterogen sammansättning som möjligt.** Även en liten grupp på några få personer kan vara högst kreativ.
- 4. Ett stort nätverk är helt avgörande.**
- 5. God kunskapshandtering.** Det gäller att vara uppdaterad och ha tillgång till de senaste forskningsrönen.
- 6. Motivation.** Utan ett brinnande intresse skapas ingen banbrytande forskning.
- 7. Internationell utblick.** Viktigt att få träffa personer inom det egna forskningsfältet, ansikte mot ansikte. En väl tilltagen resebudget är en förutsättning.
- 8. Grundläggande resurser.** Nödvändigt men inte helt avgörande.

SÄRSKILT NÄR det gäller gruppstorlek finns det många myter, menade Sven Hemlin.

– Det brukar framhållas att ju

större grupper, desto bättre. Men det finns inget samband. ”Economy of size” gäller inte kreativa processer.

Marie Demker undrade vilka goda råd som debattörerna kunde ge rektor Pam Fredman inför den stundande omorganisationen.

SVEN HEMLIN TYCKTE att de åtta framgångsfaktorerna borde vara utgångspunkten.

– Hur detta ska gå till formellt och praktiskt kan jag inte uttala mig om, men om man ser på världens högst rankade universitet ser de ganska lika ut organisatoriskt. De som avviker är Oxford och Cambridge som har självständiga skolor. Jag ser gärna att man går mot större självständighet och decentralisering istället för ökad centralisering. Ge mer makt till starka forskningsgrupper och se till att det administrativa stödet läggs på den nivån. Tanken på en jättelik central förvaltning är helt befängd.

LI BENNICH BJÖRKMAN poängterade att det är viktigt att spjärna emot ökad centralisering och byråkratisering.

– Det finns ett värde i att ha en decentraliserad organisation, det är bra att mycket bestäms på institutionsnivå. Dessutom tycker jag att man borde satsa på att förbättra karriärvägar för forskare och återinföra någon form av sabbatstermin för professorer och lektorer.

– Man bör nog också sträva mot att minska konformism, fortsatte Li Bennich Björkman. Samtidigt måste det finnas någon form av styrning och likhet, annars blir det svårt att skapa legitimitet för fördelning av resurser.

CLAES DAHLGREN, professor och ledamot i GU:s styrelse, undrade varför det är så viktigt att Göteborgs universitet uppfattas som ett lärosäte där allt ser likadant ut.

– Inom universitetet som är så brett och rymmer en massa olika kompetenser måste det kunna se olika ut och finnas en viss flexibilitet. Organisationen bör vara underordnad verksamheten, inte tvärtom.

Sven Hemlin svarade:

– Hur kan kreativitet flöda i en organisation som präglas av likriktning? Det är vansinnigt.

ALLAN ERIKSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

Få betalade utländska studenter

► **Hittills har endast 28 utländska studenter** betalat den nya studieavgiften, visar statistik från Studentavdelningen. Det kan jämföras med hösten 2010 då 1000 studenter från länder utanför EES-området antogs.

– Vi är alltså inne i ett nytt konkurrensläge, förklarar Mats Edvardsson, chef för studentavdelningen. Vi kan inte lägga attrahera med gratis utbildningar utan konkurrerar med lärosäten som har avgifter på ungefär samma sätt som vi.

Master Programme in Strategic Human Resource Management and Labour Relations är det populäraste programmet med fyra utländska sökande. Software Engineering samt Master in Communication har fått tre utländska studenter vardera. 18 studenter är från Asien, varav hälften från Kina. Och endast två av studenterna kommer från Afrika.

– En sådan här hyfsat liten grupp är enklare att administrera vilket förstås kan vara en fördel så här i början, menar Mats Edvardsson. I Storbritannien, som haft avgifter i drygt 30 år, säger mina kollegor att det är först på senare tid som systemet börjat fungera. Så från och med nu kan allt bara bli bättre.

Bokningssystem försenas

► **Arbetet med att** införa ett gemensamt schemalägnings- och lokalbokningsprogram har dragit ut på tiden. Ambitionen var att allt skulle vara klart i slutet av mars i samband med lanseringen av en uppgraderad version av TimeEdit.

– Det allra mesta har flutit på bra men tiden har varit för knapp för att hinna utbilda och förankra rutinerna på ett antal håll inom universitetet. Systemförvaltningen har därför tvingats att fatta beslut om att avvakta med implementeringen ytterligare ett halvår för att förankringsprocessen ska hinnas med, säger Anders Granberg på universitetsledningens kansli.

Vissa fakulteter kör redan den nya versionen av TimeEdit medan andra håller på att införa den. Detta innebär att ett enhetligt system träder i kraft i november 2011. Inför vårterminen 2012 kommer alla att kunna boka lokaler i och ett samma boknings-system.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Högtidlig PROFESSORSINSTALLATION

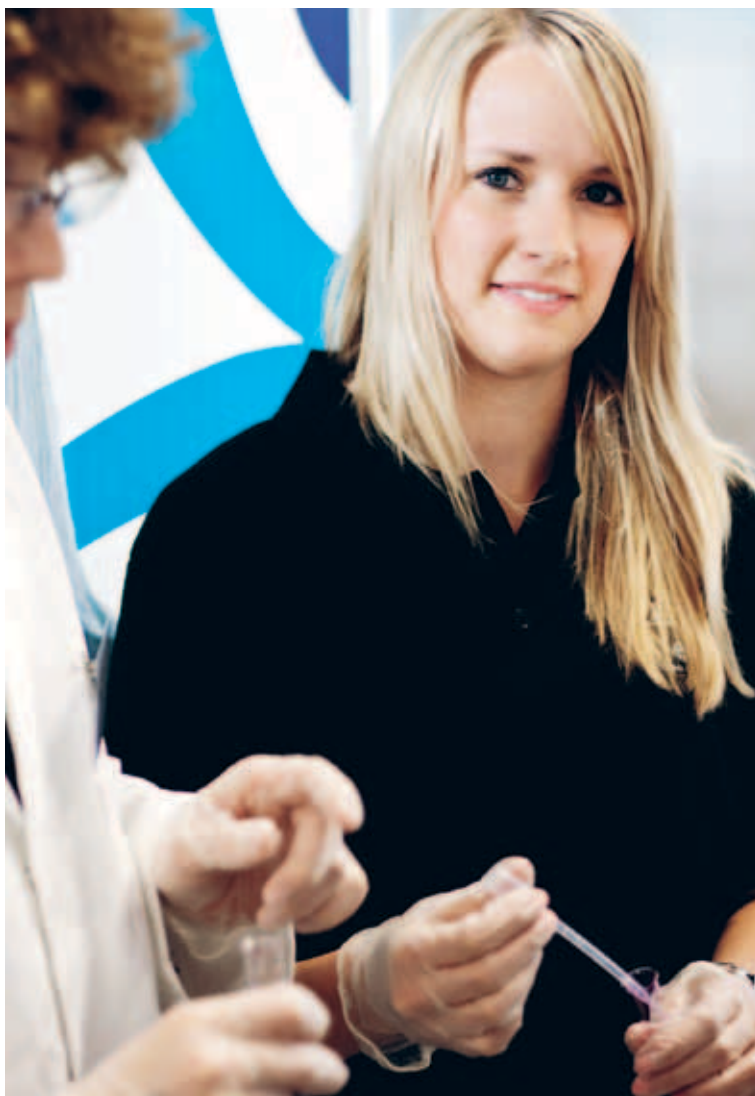
50 PROFESSORER installerades och 16 gästprofessorer hälsades välkomna vid den högtidliga professorsinstallationen i Konserthuset. Bland andra talade Jón Karlsson, professor i ortopedi, om vikten av att alltid sätta patienten i centrum. Ulla Eriksson-Zetterquist, professor i företagsekonomi,

talade om svårigheterna med att handla annorlunda och bryta mot kulturella mönster, vilket bland annat går ut över jämställdheten. Och Håkan Karlsson, professor i arkeologi, försökte ta ur publiken föreställningen att arkeologer är ungefär som Indiana och omväxlande använder pistoler, piskor och

penslar. Studenter från Högskolan för scen och musik framförde verk av bland andra Charles Gounod, Ture Ranström och Giacomo Puccini. Och Göteborgs universitets studentkårers vice ordförande Linn Raninen tackade professorerna för att de som starka träd lät de mindre plantorna växa sig starka.

FOTO: ALLAN ERIKSSON

HON HOPPAS ATT kemiåret väcker barns nyfikenhet

- Provröret lyser men är alldeles kallt. Känn bara! uppmanar Linnéa Isaksson de barn som omringrar henne på Universeum.

Hon är doktorand i biokemi men också projektledare för universitetets satsning på det internationella kemiåret.

ÄMNET KALLAS LUMINOL och ger, tillsammans med väteperoxid, upphov till ett blått kallt ljus.

– Substansen används bland annat för att påvisa blodspår vid brottsutredningar. Men luminol finns också hos lysmaskar och eldflugor, förklarar Karl-Mikael Svensson, en av många studenter som arbetar med kemiåret på Universeum.

– Vi har haft experimentstationer på Universeum under våren och kommer att fortsätta under juni, oktober och december, berättar Linnéa Isaksson. Personal från Astra Zeneca ställer upp helt gratis och demonstrerar laborationer, liksom våra egna kemistudenter. Vi samarbetar också med Allikateatern som gjort en histo-

risk guide med kända kemister, som Marie Curie och Svante Arrhenius. I december arrangerar de ett besök av ingen mindre än Alfred Nobel.

Vid en station står faktiskt självaste Jöns Jacob Berzelius och undersöker hur man får ananas och citroner att fungera i ett batteri. Och intill visar studenten Martin Vestesson vad som händer med rosor och studsballar som stoppas i flytande kväve.

– Förra året var det bara åtta personer i hela Sverige som sökte till lärarutbildningen med kemi som huvudämne, förklarar Linnéa Isaksson. Att kemiintresset är så lågt är oroande eftersom ämnet är så viktigt; allting som sker i naturen eller människokroppen är ju kemi. Därför hoppas vi att kemiåret ska öka barns och ungdomars nyfikenhet på vad kemister håller på med.

Det är Kristina Hedfalk och samverkansrådet för kemi som står bakom satsningen.

Men den som inte har möjlighet att besöka Universeum kan istället titta in på kemikalendern på Youtube.

www.youtube.com/kemikalendern

Hallå där...

Ola Sigurdson,

professor i tros- och livsåskådningsvetenskap!

Den 1 juli blir du ny föreståndare för Centrum för kultur och hälsa. Vad ska du göra?

– Till att börja med ska jag inventera all den forskning inom området som redan finns vid olika fakulteter och försöka hitta bästa möjliga sätt att stödja den på. Jag ska också försöka få igång interdisciplinära samtal, både inom akademien och mellan akademi och övriga samhället. Och så ska jag undersöka möjligheterna till ytterligare finansiering för våra projekt. Även om jag har en hel del idéer tänker jag inte komma med ett färdigt program utan istället försöka träffa så många medarbetare som möjligt och ta reda på vad de har för önskemål och tankar.

Du är ju själv engagerad i ett projekt om religion, kultur och hälsa. Berätta!

– Än så länge är vi sex forskare i projektet, men ytterligare några tillkommer sannolikt till hösten. Det finns ju redan forskning som visar på kopplingen mellan kultur och upplevelsen av hälsa, särskilt om man tolkar kultur brett, som ett meningsskapande system i tillvaron. Men det är också intressant att studera vilka föreställningar om hälsa som förmedlas i vår kultur. Litteraturvetaren Yvonne Leffler ingår exempelvis i gruppen och studerar synen på hälsa inom chick lit och deckare.

Vad har du personligen för inställning till sambandet mellan kultur och hälsa?

– Det finns ju olika hälsobegrepp. Frånvaro av sjukdom är förstås viktigt men också närvaro av mening – två omständigheter som kan hänga samman men inte måste göra det. Överhuvudtaget tycker jag det är intressant att undersöka hur människor skapar livsmening och hur sambandet mellan exempelvis en social, fysisk och existentiell dimension kan se ut. Också "kultur" är förstås ett komplext begrepp: konst handlar ju exempelvis sällan om att få människor att må

FOTO: JOHAN WINGBORG

bättre utan oftare om att framföra kritik och om att avslöja missförhållanden.

Centrum för kultur och hälsa är ju tvärvetenskapligt. Ser du några problem med samverkan mellan "de två kulturerna"?

– Jag tror i så fall att det inom akademien finns många fler än bara två kulturer men också att de olika kulturerna överlappar varandra. Jag har exempelvis samarbetat en del med medicinaren Michael Nilsson, bland annat förra året vid ett arrangemang i Swedish House i Washington och det var väldigt givande. I USA är det för övrigt ganska vanligt med gränsöverskridande och mångdisciplinär samverkan. Ett exempel är Rita Charon som skrivit boken *Narrative Medicine* där hon som medicinare diskuterar den helande kraften hos berättelser. Så att bygga broar mellan olika discipliner är ett av mina mål, något som jag är absolut övertygad om kommer att gå mycket bra.

EVA LUNDGREN

BREV TILL REDAKTIONEN

Tvingas välja flyg

I FÖRRA NUMRET av GU Journalen läste jag en artikel om klimatkompensering av flygresor på Göteborgs universitet. Ett bra sätt att minska klimateffekterna vore att ta bort de hinder som finns för att resa med tåg.

Till exempel ska min sambo på konferens i Paris i sommar, och miljömedveten som hon är, vill hon åka tåg. Att köpa reguljära tågbiljetter till Paris är dyrt och krångligt, men ett Interrail-kort är billigt (till exempel 3 325 på SJ för 10 resdagar under 22 dagar vilket ju lätt tar en fram och tillbaka till Paris). För ett sådant kunde hon dock inte få reseersättning från GU, eftersom det också kan användas till

privata resor. Eftersom vi båda har semester under den tiden är det förstås också sannolikt att vi faktiskt gör privata resor i samband med detta. Jag kan förstå hur och varför en sådan regel kan uppstå, men konsekvensen är ju att hon tvingas välja mellan att flyga eller betala sin arbetsresa själv. Det känns lite märkligt om man samtidigt vill uppmana till miljövänligt resande.

LEO STOCKFELT

AT-LÄKARE OCH DOKTORAND PÅ ARBETS- OCH MILJÖMEDICIN, SAHLGRENSKA AKADEMIN

JOHANNES LANDGREN,
forskare och orgellärare
vid Högskolan för scen och musik.

Jag varvar ryggskäck med papperskassar. Då dagarna i allmänhet innebär hopp mellan olika aktiviteter får varje sådan en egen kasse men ryggskäcken är i princip alltid med mig. I den har jag mina orgelskor då orgel är det jag håller på med vare sig det är forskning eller undervisning. De är väldigt slitna och jag håller på att spela in ett par andra. Skorna betyder mycket, de måste vara ett med mig när jag spelar.

Sweet Man är den absolut bästa Duke Ellington biografien som jag känner till, den är som en uppslagsbok med väldigt roliga citat. Jag har ofta med den för att kunna läsa på lunchen eller för att kunna söka upp något inför en konsertintroduktion. Resultat från antagningsprov till kantorsutbildningen, min iPhone med almanackan, email och kontakterna finns i liksom macen och ett USB minne.

Det är mycket noter. Här ett löst notblad för arrangering, noter till sökanden och två fantasier av Louis Vierne som en student hade till sin examenskonsert. Ofta är franska orgelnoter större till formatet och de far tyvärr illa i min ryggskäck då de blir en aningens naggade i kanten. Får jag några minuter över fräschar jag upp gammal pianolitteratur som här lite Grieg och Peterson-Berger som jag skall framföra med Varbergs kammarkör. Med tejp, sax och förminskning av noterna kan jag sköta mig själv utan bladvändare genom att sätta upp allt på ett kartongark. Skivor, egna och andras, men även sökningar till masterprov som jag lyssnar av finns med. Öronproppar och värktabletter har jag alltid med mig. Skolans orgel har fortfarande ett gammalt system så därför har jag även en floppy disc, en utav de allra sista exemplaren.

Berättat för: Helena Svensson

Foto: Rolf Svensson

I väskan: Orgelskor, Duke Ellington biografi, ansökningsresultat till kantorsutbildningen, iPhone, Mac dator, USB-minne, löst notblad, noter till sökanden, orgelnoter, pianolitteratur, tejp, sax, kartongark med noter, cd-skivor, ansöknings-cd till masterutbildningen, öronproppar, värktabletter, floppy disc

EN VETENSKAPLIG Allätare

- Vi har använt elektronernas laddning i hundra år. Nu tämjer vi även deras spinn, förklarar Johan Åkerman. Han har byggt upp en av världens främsta forskningsmiljöer inom spinntronic, ett område med enorma möjligheter, bland annat när det gäller att skapa supersnabba datorer.

Nu blir han en av ledamöterna i Sveriges nya akademi för unga forskare.

JOHAN ÅKERMAN håller upp en kopp rykande varmt kaffe från en välutrustad kaffeautomat på sitt rum. Att han rör sig lite stelt beror på att han ägnat förmiddagen åt ett av de löften han gav när han i oktober 2008 lockades från KTH till Göteborg: att delta i fysikinstitutionens innebandymatcher.

Han har fortfarande hem, familj och en deltids-tjänst i Kista, Stockholm, där han också har kvar sitt företag NanOsc. Riktigt hur han klarar av att vara på två ställen samtidigt hör till de fysikaliska gåtor han har svårast att förklara. Men egentligen tycker han att arrangemanget är ganska bra.

– Jag kombinerar det bästa från två olika platser: I Kista har jag kvar de processer jag själv utvecklat där sedan 2005. Jag flyttar över så många processer jag kan just nu men alla fungerar inte än. Här i Göteborg finns ett av världens bästa laboratorier för nanoteknik, MC2. Och mina samarbetspartner är internationella, just nu arbetar jag främst ihop med en grupp från Italien. Men också min grupp på Göteborgs universitet är väldigt erfaren. Var jag befinner mig rent fysiskt är alltså av mindre betydelse.

Johan Åkermans båda forskargrupper består sammanlagt av 16 personer. De kommunicerar ständigt med varandra via Dropbox, Skype och nätverket Convoxy. Det innebär att grupperna hela tiden bygger vidare på ett kollektivt kunnande där alla uppdateras om allt som händer, både sådant som

har med det egna projektet att göra och annat.

– Mina doktorander och postdoktorer kommer från Italien, Ukraina, Tyskland, Venezuela, USA, Iran, Indien, Kina, Korea, Vietnam samt Sverige. Värdet av en mångkulturell miljö och vikten av att skapa en positiv anda var en av många lärdomar jag fick i USA. Jag ställer väldigt höga krav både på mina medarbetare och på all utrustning. Mycket kan gå fel och gör det också, vi befinner oss i ständigt kamp mot entropin. Men jag är nog med att alla ska må bra. Kaffeautomaten är exempelvis en liten trivselsfaktor. Om alla är nöjda har jag gjort ett bra jobb.

Johan Åkerman är uppvuxen i Tranemo och Lund. Men det var i Lausanne han tog sin master och vid KTH han blev doktor innan han 1998 reste som postdoktor till University of California i San Diego. Han hann också arbeta vid företagen Motorola och Freescale Semiconductor, Phoenix, Arizona, innan han 2005 fick det prestigefulla forskningsanslaget "Framtidens forskningsledare" av Stiftelsen för Strategisk Forskning.

SPINNTRONIK OCH MAGNONER är de ord Johan Åkerman använder när han ska förklara vad han håller på med. Magnonik är till exempel ett helt nytt forskningsområde som bara funnits 3–4 år.

– En elektron har ju två egenskaper: laddning, som används i all elektronik, samt spinn, som gör elektronerna magnetiska. Spinntronic handlar om att kombinera dessa båda egenskaper, vilket redan görs i läshuvudena på moderna hårddiskar. Men det där är bara toppen av ett isberg, tekniken kommer att kunna användas inom alla områden som rör kommunikation, exempelvis i trådlösa nätverk och

i mobiler. Spinnvågorna kallas också magnoner, att jämföra med ljudvågor som ju kallas fononer och ljuspaket, fotoner.

ETT PROBLEM MED modern datateknik är kommunikationen mellan transistorerna i datachipet. Idag sitter dessa ihop med miljontals ledningar inuti chipet och hundratals mellan chip.

– Med hjälp av spinntronic hoppas vi istället kunna skapa trådlös kommunikation inom chipet mellan bara en sändare och en mottagare. Morgondagens datorer blir mindre, snabbare, billigare och dessutom energisnålare.

De spinnvågor som tekniken bygger på har Johan Åkermans grupp inte bara räknat fram. De är dessutom först i världen med att ha lyckats avbilda dem optiskt.

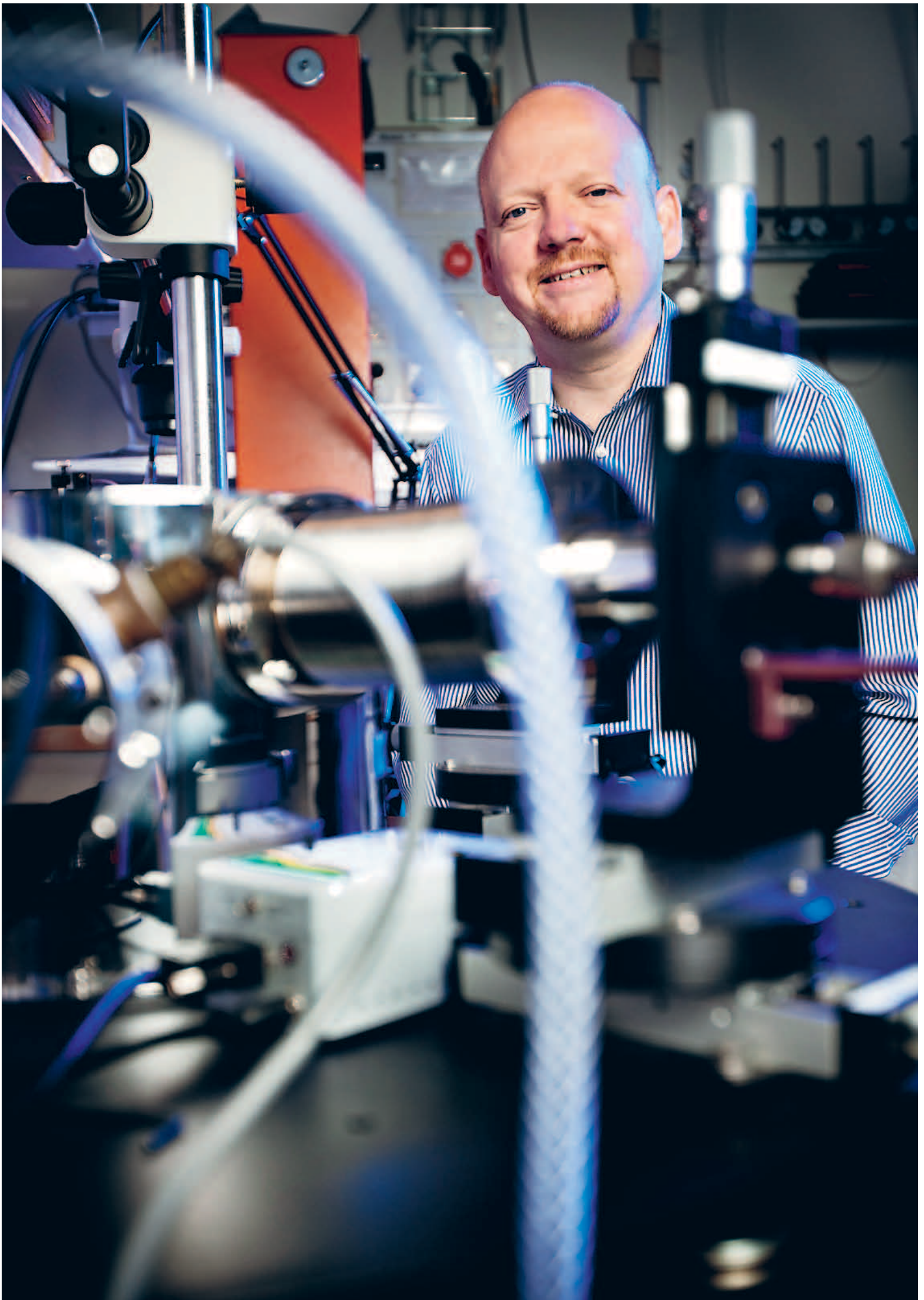
– Vi har skickat våra resultat till Nature och redaktören där tycker att de är bra nog att skicka på review.

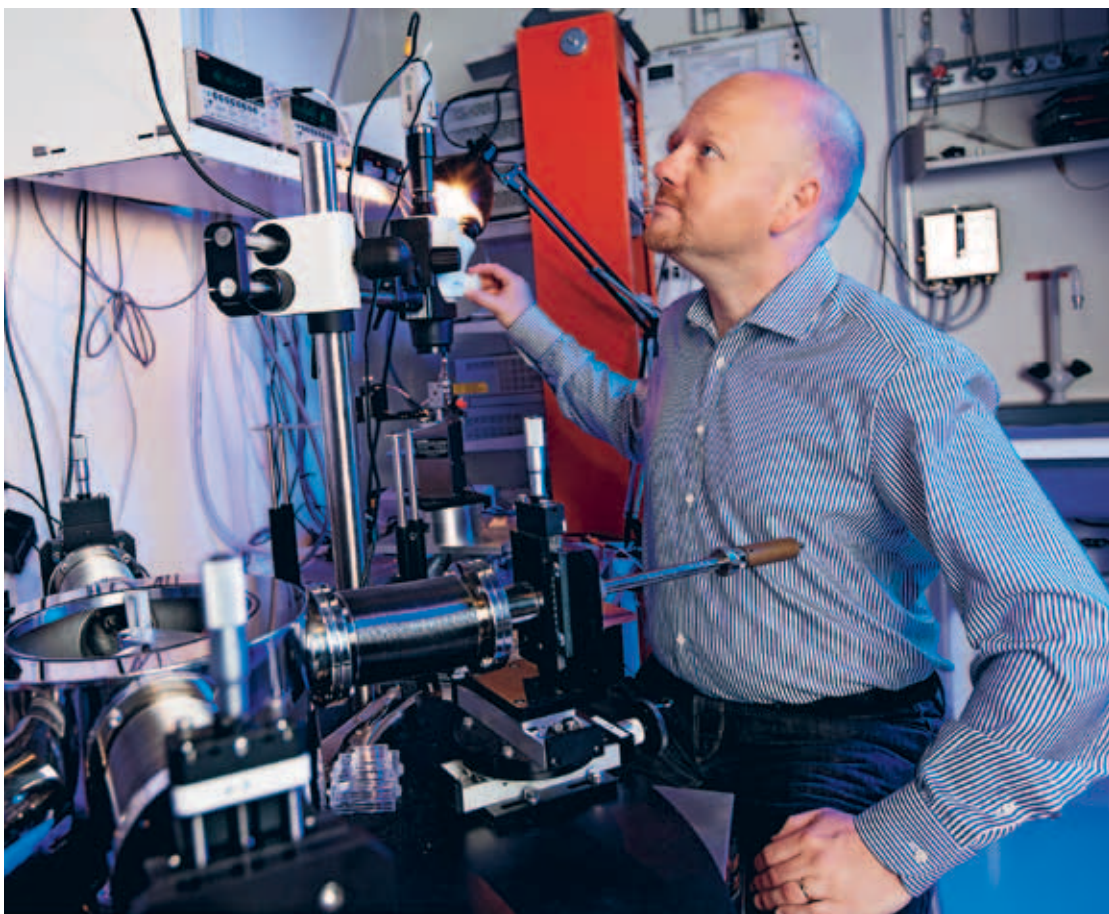
Johan Åkerman är van vid att berätta om alla fantastiska möjligheter spinntroniken kan ge. Att det är viktigt att kunna förklara sin forskning var nämligen en annan sak

han lärde sig under sina år i USA, liksom att grundforskning och tillämpning går hand i hand. Ändå är det själva forskningen som intresserar honom främst och det var möjligheten att få fördjupa sig i den som fick honom att så småningom lämna USA.

– Om jag inte blivit Framtidens forskningsledare hade nog hela familjen flyttat till Silicon Valley. Min fru hade disputerat vid The Burnham Institute i San Diego, ett av världens främsta cancerforskningsinstitut, och vi hade nyss fått tvillingar när SSF:s erbjudande kom. Jag fick sedan veta att jag ansetts som något av ett "wild card", jag kom ju närmast från industrin och hade inte grundforskning på fyra år.

”
Morgondagens datorer blir mindre, snabbare, billigare och dessutom energisnålare

Johan Åkerman undersöker magnetiska fält vid den kryogeniska probstationen som finns vid institutionen för fysik och som kan mäta temperaturer ner till 4-5 Kelvin.

JOHAN ÅKERMAN

Bor: I Sollentuna.

Familj: Fru Maria, tvillingarna, Hanna och Silas, 7 år, samt Pontus, 2,5 år.

Ålder: 41 år.

Arbetar: Professor vid institutionen för fysik.

Aktuell: En av fyra forskare från Göteborgs universitet som ingår i Kungl. Vetenskapsakademiens satsning Sveriges unga akademi.

Intressen: Musik, spelar piano, orgel och sjunger gärna i kör, samt språk, språkhistoria och kulturhistoria.

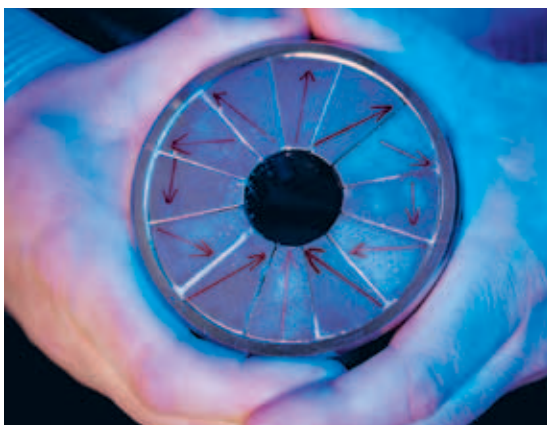
Det visste du inte: Johan Åkerman talar flytande franska och har vikarierat som kantor.

Favoritbok: *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* (25 år sedan ...). *100-åringen* från förra året var ju annars rätt rolig. Smygläser Lars Lönnroth.

Favoritfilm: *O Brother, Where Art Thou?*

Blir glad av: Skapande.

Blir irriterad på: Pappersarbete.

Denna magnet skapar ett homogent fält på 1 tesla, vilket är 20 000 gånger starkare än jordfältet.

BLAND DET HAN SAKNAR från tiden i USA är fakulteter där unga forskare tidigt får fullt ansvar att driva egen forskning, rekrytera doktorander och postdoktorer samt bygga upp infrastruktur.

– I Sverige tror vi fortfarande på imperier och storskalighet. Det är kanske ett arv från 1930-talets saltsjöbadsanda. Ingenting är fulare här än småskalighet och egenföretagande. Men våra forskargrupper är ju som små startupp företag, förutom att de sitter fast i en myndighet som är jättenervös för att bryta mot lagar och regler. Istället för att satsa på dem som redan är stora borde man göra som i USA och uppmantra alla möjliga sorters forskare, inte minst dem med annorlunda bakgrund.

Stödet till unga forskare är generellt sett undermåligt, menar Johan Åkerman.

– Vi tycker alla att det är viktigt att forskningen har god kvalitet. Men hur är det med stödfunktioner till forskningen, finns det något kvalitetstänkande

där? Den ska ju avlasta forskarna så att de slipper hålla på med komplicerade upphandlingar eller pappersarbete som ska arkiveras i 25 år. Forskarna måste få en chans att göra vad de är bra på och inte tvingas hålla på med annat.

I Sverige tror vi fortfarande på imperier och storskalighet.

JOHAN ÅKERMAN sitter med i The Global Young Academy som arbetar för att ge unga forskare över hela världen möjlighet att samarbeta. Senast var han i Vietnam för att skapa kontakter. Men nu är han alltså också en av fyra forskare vid Göteborgs universitet som kommer att ingå i Kungl. Vetenskapsakademiens satsning Sveriges unga akademi.

– Det som är så spännande med denna akademi är att den ska bestå av unga forskare från alla olika områden, alltså filosofer, språkvetare och ekonomer, lika väl som fysiker och medicinare. Det tror jag kan leda till många intressanta samtal. Ska en ung akademi stå upp för speciella värderingar, ställa högre krav på satsningar och utvärderingar, värna några ideal? Eller kommer vi bara att bli ett gäng opportunist? Och vilken inställning ska vi ha till medierna? En konsekvens av att forskarna låter sig styras av tv och tidningar ser vi nu: klimatdebatten är inte lika inne längre, trots att problemen ju långt ifrån är lösta. Så hur håller man i gång en debatt när medierna tröttnat?

En annan viktig fråga är inställningen till bildning, menar Johan Åkerman.

– Naturvetare tror ofta att humanvetare är bundna av auktoriteter och olika skolor medan det vi håller på med är evidensbaserat och byggt på

sunt förnuft. Men även naturvetare lutar till auktoriteter. Och inom andra vetenskaper som exempelvis psykiatri sker också en intressant utveckling. Ta begreppet autism till exempel, som svängt från att först handla om tyckande till att alltmer bygga på vetenskapliga data. Det där är jag nyfiken på.

Själv beskriver sig Johan Åkerman som en vetenskaplig allätare. Att bara hålla på med fysik vore enbart tråkigt, menar han.

– Jag gillar språk, språkhistoria och kulturhistoria. Efter åren i Lausanne talar jag gärna franska, låt vara med en schweizisk dialekt. Och tvärtemot vad man skulle kunna tro har franskan gjort mig bättre också på engelska. Ju fler språk man lär sig desto mer tränar man sig i språkinläring, att uppfatta likheter och skillnader, och desto intressantare blir studierna.

MEN JOHAN ÅKERMANs stora intresse är dock musik. Piano har han spelat sedan sexårsåldern och han har också sjungit i olika köror, bland annat The Phoenix Symphony Chorus i USA.

– Jag började jobba på Motorola 11 september 2001, samma dag som attacken på World Trade Center. Det var en underlig start, det första jag fick göra var att gå hem för att ”vara med min familj”. På ettårsdagen av attacken skulle vi sjunga patriotiska sånger i tv och i en konsert på kvällen. Vi fick veta att vi skulle börja med nationalsången. Det kändes lite pinsamt för tenor som jag är skulle jag stå längst fram och hade ingen aning om texten.

Johan Åkerman har också spelat orgel och bland annat sommarvikarierat som kantor i Lund.

– Det är intressant att uppleva gränsen för vad hjärnan klarar av. När jag spelar piano kan jag fortfarande prata med folk. Men vid orgeln, där både händer och fötter ska samspela, går inte det. Orgeln kräver mer än något annat total, odelad koncentration.

VÄXELN hallå hallå ...

Ligger universitetet i Vasaparken?

Ja, det tror många som stegar upp för den imponerande trappan till huvudbyggnaden.

Och på sätt och vis har de rätt.

För det är i varje fall i Vasaparken telefonväxeln sitter - Göteborgs universitets centralpunkt.

RECEPTIONEN LIGGER alldeles till höger när man kommer in. Men det enklaste sättet att nå växeln är förstås att ringa 99.

- Vi är sammanlagt sex personer som jobbar här, men sällan alla på samma gång, förklarar receptionsansvariga Helena Ekström. En vanlig vardag får vi cirka 400 samtal per person, men vissa perioder är det betydligt mycket mer att göra.

Terminsstart, dagarna före sista ansökningsdag samt när antagningsbeskeden börjar trilla in, brukar vara extra hektiska.

- Men vi märker också av när det händer något särskilt i samhället, vare sig det är i Sverige eller i omvärlden, berättar Helena Ekström. Under våren har vi fått frågor från journalister om bland annat jordbävningar, vargjakt och nyval. Många har också hört av sig om den nya lärarutbildningen, studieavgifter eller för att få intyg på tidigare examina.

EN VIKTIG UPPGIFT ÄR att visa besökare rätt.

- Folk kliver av taxin och tror att det är här de stämt träff med en forskare, berättar Maria Axelsson. Men det kan lika gärna vara vid Handelshögskolan eller kanske till och med ute på Lindholmen. Vi hjälper förstås till, letar reda på den person det gäller och beställer ny taxi om det skulle behövas.

Till de roligaste uppgifterna hör att hjälpa doktorander med spikningen.

- Doktoranderna kommer hit med sina avhandlingar och gör hål, antingen själva eller med hjälp av oss, förklarar Yvonne Bergman. Ofta blir vi också ombudda att ta foto när de spikar, vilket vi förstås gärna gör.

Förutom att besvara och förmedla samtal har växeln också ytterligare uppgifter: Den viktigaste är att upprätthålla ett aktuellt telefonregister, exempelvis utifrån ändringsanmälningar ur kataGU från enhetsansvariga eller abonnenterna själva. Dessutom tar man emot handlingar till registrator, förmedlar dokument och paket samt har vid behov viss telefonpassning för universitetsledningen. Det är också växeln som kontrollerar att larmtelefoner fungerar och som kopplar till den person som har jour inom katastrofberedskapen.

Växeln samarbetar också med IT-supporten när det gäller hantering av fasta telefoner, mobiler, medflyttning av telefon, SIM-kort, röstbrevlådor, strulande e-post samt mycket annat.

DÅ OCH DÅ gör växeln också platsbesök på olika delar av universitetet för att lära känna verksamheten bättre.

Men det är inte alltid de ärenden växeln får rör Göteborgs universitet.

- Många har svårt att skilja på Sahlgrenska akademien och Sahlgrenska Universitetssjukhuset och vänder sig till oss när de vill ha tag på en läkare eller vårdpersonal, förklarar Britt-Marie Lundgren. Eller också kanske de söker en forskare vid Chalmers. Vi försöker behandla alla med samma vänliga respekt, oavsett vad det gäller. Vi är ju universitetets ansikte utåt och ofta den första kontakt en besökare får.

Då och då kommer även lite udda frågor.

- Det händer att exempelvis personer som gjort någon uppfinning vänder sig till oss, då gäller det att hitta någon som är lämplig att prata med, berättar telefonist Susanne Karnerfors.

Kan ni svara på allt?

- För det mesta vet vi ju åtminstone vem vi ska skicka frågan vidare till, förklarar Bodil Ståhle Karlsson. Men vi kan få ganska kluriga frågor, som: Vem uppfann plastpåsen? Fast efter lite detektivarbete klarade vi den också.

Nu när det snart är semesterdags är det viktigt att kontakta växeln.

- Glöm inte att meddela vilken tid du är borta och om telefonen ska vara stängd! uppmanar Helena Ekström. Man kan göra det själv via medarbetarportalen, men vi hjälper mer än gärna till. Ring eller mejla, vi finns ju på plats för din skull!

EVA LUNDGREN

Telefonväxeln

Telefonväxeln har öppet vardagar

08:00-16:30

Sommartid (maj-augusti) 08.00-16.00

Kortnummer till växeln: 99

E-post: vaxeln@gu.se

Växeln har också kompletterats med fem servicecentrum. De finns på Humanisten, Vasagatan 33, Sprängkullsgatan 19, Pedagoger samt Academicum.

Växeltelefonister vid Göteborgs universitet är från vänster till höger: Helena Ekström, Yvonne Bergman och Susanne Karnerfors
Sittande: Mia Axelsson

VÄXELNS VÄXLANDE TELEFONSAMTAL:

- Jag söker Björn Andersson.
- Vem då? Vi har flera som heter så.
- Vet inte, ta en av dem.
- Jag ska till en föreläsning och vet inte vilken sal jag ska till.
- Var är du nu då?
- Jag är här!
- Hej, ska man slå en nolla eller två för att komma ut?
- Vart ska du då?
- Jag ska ut på stan.
- Har läst en avhandling om blondiner och brunetter, är det du som har skrivit den?
- Jag söker Anders.
- Vilket efternamn?
- Jag vet inte men hans mamma är operationssköterska.
- Kan du koppla mig till någon på Pedagogen som jag inte vet namnet på?
- Men du måste veta antingen för- eller efternamn, annars kan jag inte hjälpa dig.
- Jaså, ja, då får jag väl rota i mina papper.
- Jag har sökt arbete på EBM och talat med någon där. Vet du vem det var?
- Jag ska till tandläkaren.
- Vilken våning?
- Det är inte samma tand.
- Kan du koppla mig till litteraturvetenskap, för jag ska till svenska språket, så kan de koppla mig vidare ...
- Jag söker en professor.
- Och vad är namnet?
- Det behöver jag inte tala om för dig för du känner ändå inte till honom.

BILDNING

är det något för naturvetare?

Ja, det menar i alla fall astronomen Marie Rådbo, kemisten Margareta Wedborg och zoologen Stefan Nilsson. GU Journalen träffade dem för ett samtal.

Marie Rådbo: Vad är bildning? Jo, det handlar om att kunna se de stora sammanhangen, att skapa sig en världsbild och om att svara på frågor som: Vem är jag och var finns jag i världen? Jag har svårt att se att bara ett smalt fält skulle vara bildning, eller att vissa områden är finare än andra. Alla kunskapsområden utgår ju ifrån en vilja att förstå.

Stefan Nilsson: Tidigare hade naturvetenskap och matematik hög status som bildningsämnen, nu har intresset tyvärr dalat. Ändå har naturvetenskap självklart med bildning och vår världsbild att göra.

Margareta Wedborg: Det som förvånar mig är bristen på nyfikenhet bland unga människor. De är bara intresserade av "sin grej". Och vi naturvetare hjälper heller inte till att väcka nyfikenhet hos ungdomarna, trots att vi ju själva tycker att det är spännande att upptäcka nya saker. Det finns också en föreställning om att bildning är något snobbigt, när det istället handlar om att bli människa: Ingen ska behöva leva utan bildning.

Marie: Det viktiga för mig är helheten: enbart naturvetenskapliga kunskaper är aldrig bra, de måste alltid sättas in i ett sammanhang. Jag önskar att vi kunde skapa ett bildningsbegrepp där naturvetenskap är en del i en helhet tillsammans med humanvetenskaperna. Men ordet bildning är faktiskt besvärligt, det har en valör som många ryggar inför.

Stefan: Också "allmänbildning" och "folkbildning" känns förlegade, vi borde kanske försöka hitta ett annat ord?

Margareta: Samtiden är så fokuserad på nytta, på att få jobb efter utbildningen. Jag skulle önska att de studenter som har läst hos oss även blir bildade men de försök som gjorts har inte fallit så väl ut. Vi kanske

har svarat på frågor som studenterna faktiskt inte ställt, eller haft pliktskyldiga bildningskurser?

Stefan: Inom Naturvetenskapliga fakultetens dåvarande "naturvetarlinje" fanns en gång en kursdel, en strimma intern bildning för alla naturvetarstudenter. Intresset var inte särskilt stort men eftersom det var obligatoriskt att vara med åtminstone två gånger var de sista lektionerna smockfulla. Bildning tar ju tid, när så mycket annars ska få plats i en utbildning hinns det helt enkelt inte med.

Marie: Jag hade en gång en kurs där studenterna också fick läsa skönlitteratur som de själva valt, men som måste godkännas av lärarna. Det föll väldigt väl ut men den kursen finns inte längre. Det finns en risk att den moderna tekniken leder till att ungdomar får allt smalare intresseområden: det är så lätt att googla fram exakt den information man vill ha att man inte konfronteras med nya områden och perspektiv. Det finns därför en överhängande risk att världsbilden blir alltmer begränsad, vilket motverkar tanken om bildning. Man behöver inte bry sig om något annat.

Margareta: Google är utmärkt om man är bildad, annars är det livsfarligt!

Marie: Allt mer handlar också om "quick fix", att det ska gå snabbt och enkelt. Att gå ner i vikt inför sommaren ska exempelvis ske på några dagar – eller till och med medan man sover, som det stod nyligen på en löpsedel!

Stefan: Vi naturvetare ses kanske som tråkiga när vi avlivar myter om snabbantning, homeopati och liknande. Där tycks ibland finnas en vilja att tro på enkla lösningar.

Margareta: Många tror också att det finns en motsättning mellan naturvetenskap

och religion, men så är det ju egentligen inte. Det finns dimensioner i tillvaron som kan vara nog så betydelsefulla för många människor men som vetenskapen inte har någon uppfattning om. Människor misstror forskningen också på grund av misslyckanden inom skolmedicinen. Och visst finns det en betänklig koppling mellan forskningen och läkemedelsindustrin: Nu senast handlade det om en forskningssammanställning som visar att det inte finns tillräckligt vetenskapligt underlag för att ordinera kolesterolsänkande läkemedel i förebyggande syfte. Dessa läkemedel skrivs regelmässigt ut idag, till mycket stora kostnader för samhället och vinster för läkemedelsföretagen.

Stefan: Det handlar om att lära ut ett kritiskt förhållningssätt, och att bidra med ett sådant är faktiskt universitetets främsta uppgift. Men efter 44 år i branschen kan jag inte säga att vi lyckats särskilt väl. Det händer ibland att jag hittar på någon dumhet på en föreläsning för att se om studenterna reagerar men det inträffar dessvärre väldigt sällan.

Margareta: Naturvetenskap, inte minst mitt ämne kemi, har nog ett dåligt rykte. Det beror bland annat på att man i början av förra seklet var så väldigt utvecklingsoptimistisk och såg naturvetenskap och teknik som lösningen på alla problem. Man lät naturvetare som var utbildade men inte särskilt bildade bestämma, vilket bland annat ledde till en massa utsläpp av kemikalier som ju blivit alldeles förödande.

Stefan: Det är viktigt med kritik också mot naturvetenskapen; Mats-Eric Nilsson skriver exempelvis bra om kemikalier i maten. Men det där med E-nummer tycker jag att han hänger upp sig på alldeles för mycket: Är det bättre att folk drabbas av botulism än att de får i sig lite konserveringsmedel? Eller färgämnet E162 som egentligen bara

Fraktal ormbunke gjord med 200 000 upprepningar i datorprogrammet Matlab av Lennart Falk vid Matematiska vetenskaper.

”
Det finns en föreställning om att bildning är något snobbigt, när det istället handlar om att bli människa. Ingen ska behöva leva utan bildning.

Marie Rådbo funderade

är rödbetsaft? Men visst finns det onödiga och otrevliga E-nummer, inte minst färgämnen.

Marie: Dagens samhälle går ju inte ens att tänka sig utan den enorma tekniska utvecklingen på 1900-talet, och i en internationell jämförelse är vi svenskar snabba att ta till oss den. Ändå påstår många ungdomar att de är ointresserade av naturvetenskap och teknik. Eller rättare, de flesta vill inte studera dessa ämnen. Det märks inte minst inom klimatdebatten som har en tendens att bli enbart känslostyrd. Självklart ska vi värna om miljön, men argumenten ska vara sakliga. Annars kanske man ställer till med ännu mer bekymmer.

Margareta: Ett olyckligt exempel är skattelättnaderna på etanol som visar att naturvetenskaplig bildning nog vore på sin plats också bland politiker och tjänstemän. Man måste helt enkelt ha lite koll för att kunna fatta bra beslut.

Marie: Göteborgs universitet är ju väldigt brett, något vi är stolta över. Men hur utnyttjar vi det? Vi borde ha utmärkta möjligheter att samverka över olika gränser, men exempelvis OH-avgifter och administrativa hinder gör detta onödigt svårt. Jag hoppas att universitetets pågående omorganisation kommer att innebära förbättringar i det avseendet, även om jag ännu inte sett något som tyder på det.

Margareta: Jag skulle vilja se fler kontakter mellan studenter från olika discipliner, där de sitter ner och diskuterar.

Marie: Vi kanske kan lära oss av humanisterna som nu startar programmet "Liberal arts". Kanske borde vi också ha "Liberal nature", ett verkligt tvärande program där studenterna får baskunskaper i tre år och sedan kan ta en master med viss spets. Vi skulle förstås behöva övertyga arbetsmark-

Stefan Nilsson diskuterade

naden om att den här utbildningen behövs men det skulle nog inte vara omöjligt.

Stefan: Ofta påstås det att naturvetenskap är så svårt, men då blandar man ihop naturvetenskaplig bildning och utbildning. Det stämmer att komplicerad matematik krävs för att klara många naturvetenskapliga utbildningar men man kan mycket väl ta till sig populärvetenskap utan att vara särskilt bra på matte. Men ordet "populärvetenskap" bör man visst inte använda längre?

Margareta: Det är ju inte bara naturvetare som måste studera hårt; även den som exempelvis vill bli musiker måste ha bra sittfläsk, men där verkar ungdomar kunna offra hur mycket som helst. Det är viktigt att förstå att man måste ha vissa baskunskaper för att kunna ta till sig ny kunskap. Det oroar mig att skolan blivit sämre på att lägga en grund. Man bygger in nya klasskillnader i samhället när inte alla får kunskaper att bygga vidare på.

Marie: Intresset för naturvetenskap måste stimuleras tidigt. Små barn är nyfikna och ställer tusen frågor. Men problemet är att lärare på låg- och mellanstadiet inte har tillräckligt med kunskaper, de kanske till och med är lite rädda för naturvetenskap, något de omedvetet för över på barnen. Vi vuxna har ett ansvar att utveckla barnens spontana nyfikenhet.

Stefan: Jag minns själv uppskjutningen av Sputnik 1 den 4 oktober 1957. Det gjorde mig så intresserad av Ryssland att jag började läsa ryska på gymnasiet. Senare träffade jag till och med Jurij Gagarin, det var stort. Men gentekniken idag är alldeles för subtil för att fånga intresset. Sputnik var en händelse, ett datum, stora rubriker!

Margareta: Men man kan lära ut naturvetenskap på många olika sätt: Gun Lund gör

Margareta Wedborg förklarade

exempelvis koreografier om partikeldans och Allikateatern medverkar, tillsammans med lärare från Naturvetenskapliga fakulteten i barnföreläsningar om vetenskap på Universeum. Också inom hantverk kan naturvetenskap komma in på ett självklart sätt. Kan det till och med vara så att det är genom dans och annan konst vissa komplicerade förhållanden bäst kan förklaras?

NY SKRIFT OM BILDNING

Skriften *Naturvetenskaplig bildning* är framtagen i ett projekt om bildning som drivs av Grundtviginstitutet. Redaktör är Stefan Nilsson, professor emeritus i zoofysiologi och neurobiolog samt mångårig ledamot i Alltinget, Sveriges Radios frågeprogram. Marie Rådbo, lektor i astronomi vid institutionen för fysik, vicedekan på Naturvetenskapliga fakulteten, är en flerfaldigt belönad föreläsare och författare av böcker som gör astronomi tillgänglig för barn och vuxna. Senaste bok är *Ögon känsliga för stjärnor*.

Margareta Wedborg, professor i marinanalytisk kemi, har deltagit i flera expeditioner till Arktis och Antarktis och är lärare med ett stort bildningsintresse.

Övriga medverkande skribenter: Lars Johan Erkel, docent i zoofysiologi, Peter Sjömar, doktor i arkitektur samt Kerstin Wiklander, lektor i matematisk statistik. Projektledare: Eva Mark.

Tips på bra populärvetenskapliga böcker

Dava Sobel: *Longitud*
Umberto Eco: *Gårdagens ö*. (Om problemen med longitudens fastställande)

David Bodanis: *E=mc². Historien om världens mest kända ekvation*.
David Bodanis: *Elektricitet. Historien om universums mäktigaste kraft*.

Mark Kurlansky: *Salt*

David E. Brody & Arnold R. Brody: *Upptäckterna som förändrade världen*.

Dessutom rekommenderas entusiastiskt den brittiska tidskriften *New Scientist* som varje vecka följer nyheter i den vetenskapliga världen.

6000

» SÅ MÅNGA BILDER finns nu i GU:s bildbank. Gå till www.gu.se/bild

Om GU på engelska

» GU MAGAZINE är ett magasin om forskning vid Göteborgs universitet. I stället för en allmän broschyr på engelska har vi valt att göra en tidning med, förhoppningsvis, läsvärda och intressanta artiklar. Men tidningen är tänkt att leva vidare även efter denna sommar. Ta gärna med den om du reser utomlands eller får engelsktalande gäster, säger redaktör Carina Elmäng.

GU magazine finns att beställa på samma sätt som övrigt informationsmaterial på: www.gu.se/omuniversitetet/bestall_trycksaker.

SAMTAL MED FORSKARE | TEXT: Magnus Pettersson FOTO: Johan Wingborg

PRYLEN som ruckar våra normer

Idag är vi mindre benägna att bestämma tid och plats, istället slår vi en signal på mobilen när det är dags att ses. Telefonen har förvandlats från mobilt kontor till en pryl för sociala aktiviteter, berättar docent Alexandra Weilenmann vid institutionen för tillämpad IT.

Du har studerat hur mobiltelefoner används sedan slutet av 90-talet. Vilken är den viktigaste förändringen?

– Både i teknikutvecklingen och i användningen har det hänt mycket. Från början var mobiltelefonen en sorts arbetsredskap, man pratade mycket om den resande affärsmannen som skulle ha ett mobilt kontor. Nu har den sociala funktionen blivit den drivande kraften.

Om man tänker på 80-talets yuppie-nallar och jämför med dagens smarta telefoner, kan man då ens tala om mobiltelefoner? Det är ju helt olika produkter.

– Om man menar att telefonen ska vara teknik för fjärrkommunikation mellan människor så har ju det luckrats upp och mobiltelefonen har blivit en informationscentral. Sedan använder man den mycket för sina egna syften, underhållning och annat. Det handlar inte längre bara om kommunikation. Begreppet hänger ju kvar, men mobiliteten är fortfarande en viktig aspekt.

Varför har mobiltelefoner fångat ditt forskarintresse?

– Jag läste lingvistik i min grundutbildning och har alltid varit intresserad av människors kommunika-

tion. Då är det spännande att se hur tekniken påverkar. Tidigare hade man studerat hur människor talar med varandra över fasta telefoner, men jag undrade vad som händer när telefonen är mobil. När jag började med min doktorandutbildning så hade mobilen just slagit igenom. Det var uppenbart för mig att unga människor gjorde något annat med telefonerna än vad affärsmännen gjorde.

Hur har mobiltelefonens breda intåg förändrat umgängesformerna?

– Nu kan vi ha en pågående dialog med många olika människor under en längre tid, så är det ju också med chattar och Facebook. Man har inte längre ett tydligt ärende, ringer, avhandlar ärendet och lägger på luren, utan det pågår diskussioner hela tiden som man kan ta upp från andra kanaler.

Hur har mobiltelefonens breda genomsnitt påverkat sociala normer?

– Detta med att bestämma tid och plats har förändrats. Många förlitar sig på att man alltid kan ringa senare på mobilen och bestämma. Jag har studerat hur sådana koordineringstillfällen går till. Folk bestämmer ofta ganska vagt eftersom de vet att de kan ringa senare. Bara det faktum att man kan ringa leder till en förväntan att

den som blir sen ringer. Gör man inte det så blir man skyldig en förklaring. Så var det inte förr.

Finns det fler normer som har ruckats?

– Det finns nya sätt att umgås, och det gäller inte bara mobiltelefoner utan också chattar och annat. Nu umgås man inte bara med den som är på plats, utan man kan samtidigt prata i telefon. Kriterierna för vilka som är en del av gruppen håller på att lösas upp. Här finns det inga fasta normer utan de förhandlas hela tiden: en del tycker att det är oartigt att

svara i telefonen när man umgås med någon medan andra tycker att det är helt naturligt.

Går vi mot en större tolerans för att människor finns på flera olika platser samtidigt eller kommer det en motreaktion?

– Det finns ju en gräns för hur mycket man kan göra samtidigt, men den tror jag kommer i varje situation. Jag tror mycket på lokala förhandlingar. Inom en familj, en kompisgrupp eller på jobbet hittar man normer som passar där och då.

Hjärnan är ju väldigt plastisk och med internet och mobiler tränar vi färdigheten att fatta beslut om vilken länk vi ska klicka på och vem vi ska prata med för stunden. Riskerar vi att mista förmågan till koncentration och fördjupning?

– Det vill jag inte uttala mig om, men generellt finns det alltid en oro när det kommer ny teknik. Man är rädd att det ska kullkasta det gamla som är bra. Men samhället förändras och verktygen vi använder också.

Å andra sidan kanske det finns en övertro på att den nya tekniken gör oss mer sociala?

– I retoriken kan man ibland höra

Vetenskapsroulett

» **SÅ KALLADES GÖTEBORGSJULET** när det fylldes av forskare under 15-årsfirande Vetenskapsfestivalen. Cirka 1 200 personer passade på att ta ett varv 60 meter upp i luften och samtidigt få i sig en dos forskning. Bland andra berättade Sören Holmberg, professor i statsvetenskap, om hur SOM-institutet kommer att jämföra resultatet från regionvalet i Västra Götaland med valen till riksdag och kommun.

FOTO: JOHAN WINGBORG

UB i mobilen

» **TILL HÖSTEN KAN DU** i en och samma sökning i UB:s katalog få träff på både artiklar och böcker. Söktjänsten kallas Summon och artiklar ur nästan alla UB:s tidskrifter finns med liksom bibliotekskatalogen GUNDA och publikationsdatabasen GUP. Summon kan också användas i mobilen. Se också: www.ub.gu.se/m.

Alexandra Weilenmann studerar hur vi använder mobiltelefonen i vardagen.

att vi ska vara nåbara när som helst. Men det är ju mer ett teoretiskt koncept. Människor är i praktiken inte nåbara hela tiden eftersom de ibland stänger av telefonen eller för att batteriet tar slut. Så det funkar ju inte alltid.

När köpte du din första mobiltelefon?

– Jag fick en mobiltelefon av mina föräldrar som tyckte att jag skulle ha en, jag minns inte riktigt när, men det var på 90-talet.

Vad använder du själv mobiltelefon till?

– Jag tycker inte så mycket om när folk ringer mig, jag blir lite irriterad då. Förutom att ringa, har jag den till att kolla vad klockan är. Jag har inte e-post i telefonen.

Varför inte?

– Jag tycker inte att jag behöver svara på mejlen hela tiden. Jag sitter ju ofta framför datorn ändå.

Samhället förlitar sig alltmer på mobiltelefoniteknik - deklaration, biljettköp och annat. Finns det en risk att många halkar efter i utvecklingen och hamnar utanför i samhällslivet?

– Jag har studerat äldres användning av mobiler och de har ju ofta många hinder att övervinna. Många äldre har en mobiltelefon men använder inte alla funktioner. Till exempel kanske de bara ringer förprogrammerade nummer och skriver inga sms. Då måste man vara medveten om att statistiken kan visa fel: hur många som har en mobiltelefon säger inget om hur de använder den. Ny teknik blir ofta ett samhällsekonomiskt argument för att spara pengar, men å andra sidan vore det ju fel att inte satsa på ny teknik.

Du har också studerat hur jägare använder mobiltelefoner. Kan du berätta något om det?

– Ja, vi har undersökt hur jägare kommunicerar med sina hundar. Nu har nästan alla människor mobiltelefoner och nästa steg för tillverkarna att fundera på blir att utrusta djur med telefoner. Vi har följt med jägarna och tittat på hur de använder GPS för att spåra var hundarna befinner sig. Kommunikationen med hunden blir annorlunda om jägaren kan se till exempel när hunden går i samma spår. Då kan jägaren ge hunden instruktioner, genom att vissla eller ropa, om att gå någon annanstans. Det är alltså i grunden samma aktivitet, men jägaren kan kommunicera mer nyanserat med hunden. Det kommer nog mer sådant, nu finns det Dogbook och Catbook där djurägare skapar profiler åt sina djur ...

Med smarta telefoner, appar och Facebook blir vi ständigt övervakade. Finns det något vi kommer att säga nej till i framtiden?

– När det gäller integritetsfrågor gör vi ju ofta en bedömning: Hur mycket har jag nytta av tekniken i relation till vad det kostar mig att ge upp min frihet? Det är ju inte säkert att alla vet om det och alla kanske inte bryr sig om det. Men det finns en möjlighet att säga nej.

ALEXANDRA WEILENMANN

Född: Västsverige

Yrke: Docent vid institutionen för tillämpad IT

Ålder: 36 år

Bor: Göteborg

Familj: Man och två barn

Intressen: Människor

Djupare kunskap med mentorer

Ett projekt som sprids till fler

Betydligt fler studenter klarar idag av grundkurserna i filosofi än för två år sedan.

En av orsakerna? Ett antal stöttande mentorer. Nu i höst sprids modellen till samtliga institutioner vid Humanistiska fakulteten.

I DEN BLÅ L-formade soffan har sex studenter just slagit sig ner. Fyra av dem läser grundkursen i allmän språkvetenskap vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. De två andra är mentorer med flera terminer i ämnet bakom sig. Tillsammans bildar de en mentorsgrupp som strax ska inleda den sista träffen för terminen.

– Jag har fått hjälp med att förstå det som föreläsarna gått igenom, så att det sjunkit in ordentligt, säger Hanna Müllerström, som läser sin första kurs på universitetet.

Hennes kurskamrat Amanda Norberg nickar instämmande.

– Man blir mer aktiv när man pratar och diskuterar, och då går kunskapen lättare in. Dessutom är det ett bra sätt att lära känna institutionen och de som går där, säger hon.

Gruppen träffas i genomsnitt en gång varannan vecka under två timmar. Träffarna brukar de hålla i samband med en föreläsning och ofta i det särskilda mentorsrum som institutionen ställt i ordning.

Micaela Mattsson Westerlund är en av gruppens två mentorer. Hon har läst tre terminer allmän språkvetenskap och tycker det är kul att kunna fräscha upp sina egna kunskaper samtidigt som hon är ett stöd för de studenter som precis påbörjat sina studier.

– Att få återgå till något som man läst tidigare ger nya infallsvinklar. Det sociala är också en stor del, att man känner en tillhörighet på institutionen är viktigt även för oss mer erfarna studenter.

BÅDE FÖR DE som läser en grundkurs och för de studenter som är mentorer och får möjligheten att repetera sina kunskaper

David Solberger är projektledare för mentorsverksamheten vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. Tack vare det goda utfallet har han fått i uppdrag att under hösten sprida modellen med mentorer till samtliga institutioner vid Humanistiska fakulteten.

Att få återgå till något som man läst tidigare ger nya infallsvinklar. Det tycker Micaela Mattsson Westerlund (t.v.), mentor i allmän språkvetenskap, som varannan vecka tillsammans med sin mentorskollega Elin Ånéus träffar fyra studenter som läser grundkursen.

”
Man blir mer aktiv när man pratar och diskuterar, och då sjunker kunskapen lättare in.

men också utveckla nya, är det alltså en positiv erfarenhet att delta i en mentorsgrupp.

Allmän språkkunskap blev en del av mentorsverksamheten höstterminen 2010. Ett år tidigare startade det hela som ett pilotprojekt inom ämnena teoretisk och praktisk filosofi.

Initiativet kom från studenterna själva som tyckte de hade för få lärarledda timmar, sällan träffade sina egna kursare och i stort sett aldrig umgicks med dem som läste andra kurser på institutionen.

– Tanken har hela tiden varit att ge de nya studenter som vill en möjlighet att fördjupa sin förståelse för det som tagits upp på föreläsningarna tillsammans med studenter som läst samma saker tidigare. Att få förklarat det de hört på lektionerna en gång till samtidigt som de erbjuds en möjlighet att umgås med egna kursare och med studenter som läser andra kurser och nivåer, förklarar David Solberger som är projektledare för mentorsverksamheten.

ETT ANNAT VIKTIGT syfte är att bidra till att fler studenter fullföljer de kurser de läser. Och en titt på statistiken för den så kallade prestationsgraden de senaste två åren talar den sitt tydliga språk. På grundkursen i praktisk filosofi har den till exempel ökat från 57 procent till 74 procent.

– Det är svårt att säga om hela ökningen beror på mentorsgrupperna, men klart är att fler slutför sina kurser sedan vi började

höstterminen 2009, konstaterar David Solberger, som tack vare det goda utfallet nu fått i uppdrag att utveckla mentorsverksamheten på samtliga institutioner vid Humanistiska fakulteten till hösten.

SJÄLV LYFTER HAN fram nyttan med mentorer som ett sätt att skapa en samhörighet bland dem som läser fristående kurser liknande den som finns för de studenter som läser program.

– Jag tror det finns ett behov på alla institutioner, och att det kommer att komma många studenter till godo. Alla ämnen tjänar på att få ytterligare något som skapar sammanhang och bidrar till den studiesociala miljön.

Inne i rummet med den blå soffan har mentorn Micaela Mattsson Westerlund ställt sig framför whiteboardtavlan. Medan hon skriver pratar hon om morfemanalys, det vill säga hur man kan dela upp ord i språkets minsta betydelsebärande enheter. Så kastar hon ut en fråga och snart är diskussionen i full gång.

– Det är roligt att se sina studenter gå vidare och bli så entusiastiska, konstaterar hennes mentorskollega i rummet, Elin Ånéus. Vi älskar vårt ämne, och jag tror och hoppas att vi hjälpt till att konkretisera vissa abstrakta moment i kursen, så att de blivit både tydligare och roligare.

THOMAS MELIN

Mentorträffar

Tanken med mentorsträffar är att studenter på grundnivå ska få en ökad förståelse för ämnet de läser och en trevligare studiemiljö. Att som student i en grundkurs delta i en mentorsgrupp är frivilligt. Under vårterminen 2011 valde 40 studenter, fördelade på åtta mentorsgrupper med två eller tre mentorer i varje, att vara med.

BLANDAT FOTO: JOHAN WINGBORG

200 studievägledare

DRYGT 200 studievägledare deltog i den nationella studievägledarkonferensen som arrangerades 25–27 maj av studie- och karriärvägledningen vid Göteborgs universitet.

”Vart är vi på väg?” var frågan som ställdes och medverkade gjorde bland andra Catherine Gillo, Gunnar Gillberg, Mathias Klang och Christina Thomsen Thörnqvist.

H.M. Drottningen invigde GILLBERGCENTRUM

I SLUTET AV MAJ invigde Hennes Majestät Drottningen Gillbergcentrums nya verksamhet i samband med den första Drottning Silvia Jubileumsföreläsningen. Den hölls av världsauktoriteten och brittiske professorn Brian Neville på temat feberkramper och neuropsykiatri. Professor Christopher Gillberg leder den vetenskapliga verksamheten vid Gillbergcentrum som är en ny centrumbildning vid Sahlgrenska akademien.

Christopher Gillberg i samtal med Drottning Silvia.

Claes Alvstam, Zhongming Wang och Pam Fredman.

NYTT AVTAL MED toppuniversitet

DEN 1 JUNI undertecknades ett universitetsövergripande avtal med Zhejiang universitet i Kina. Med på mötet var rektor Pam Fredman, rektorsråd Claes Alvstam, Pernilla Danielsson samt Zhongming Wang, för närvarande gästprofessor vid Handelshögskolan. Zhejiang universitet är ett av Kinas

äldsta och mest prestigefyllda universitet som ligger cirka 180 km sydväst om Shanghai. En bidragande orsak till avtalet var en rektorsdelegationsresa till Zhejiang universitet för ett år sedan i samband med invigningen av det nya Nordic Centre-huset vid Fudan University.

Betydelsen av toppforskare överdrivs

Forskarutbildningen är universitetets högsta och främsta utbildning. Den är strategisk genom att vara en utbildning av kommande universitetslärare. Den är också avgörande för kvaliteten hos forskningen i framtiden. Längre har missuppfattningen rått (inte minst som den kommit till uttryck i GU Journalen) att det räcker med talang för att bli forskare. Därför behövs ingen särskild utbildning utöver att visa denna talang genom att åstadkomma en framstående doktorsavhandling.Handledning av senior forskare (professor eller docent) skall helst minimeras för att sälla fram de guldkorn som skall bli framtidens toppforskare. Denna bild, som inte heller gäller fotbollsspelare som Zlatan, är osann av två skäl. För det första är forskning en utpräglad kollektiv aktivitet där "genombrott" för någon forskare (nästan alltid flera) bygger både på det egna och många andras långsiktiga, solidariska arbete. Medial uppmärksamhet av forskningsresultat bortser från detta faktum och förstärker därför allmänhetens missuppfattning om "toppforskare" stora betydelse. Och en del av dem som på detta sätt uppmärksammas har kanske inte heller något emot det! I själva verket är forskarsamhället förmodligen annars det närmaste ett socialistiskt samhälle som mänskligheten någonsin kommit.

DET ANDRA SKÅLET är att övning under mycket lång tid utgör en viktigare förutsättning än talang för framgång inom forskning. Det har forskningen visat inom flera olika områden där människor utvecklar expertis. Tiden är dock i sig inte helt avgörande. Vad "övningen" består av är även viktigt. Idag kanske få ifrågasätter betydelsen av forskarutbildningens kvalitet för slutresultatet. Jag upplevde det själv som glädjande när statsmakterna för flera år sedan indirekt fastslog det genom att ange att forskarutbildningen skall vara en yrkesutbildning som skall betraktas på samma sätt som andra sådana utbildningar. Dock tyckte jag då att det var märkligt att det behövde fastslås. Men det är givetvis även så att det inte är önskvärt att detaljstyra en forskarutbildning. Visionen är att de utbildade mer än inom andra yrkesutbildningar tillägnar sig en unik kompetens som grund för nyskapande bidrag till olika forskningsområden som i många fall i sig själva är eller blir nyskapande. Alla förefaller ändå ganska överens om att forskarutbildningen skall resultera i mycket goda kunskaper om forskningsområdet, dess metoder och tekniker. Idag innebär det säkerligen alltid att kraven inom forskarutbildningen måste ställas mycket högt.

Betygsättningens roll för utbildningskvalitet är ju en aktuell fråga i skoldebatten. Den väsentliga, men inte den enda, examinationen av forskarutbildningen är

doktorsavhandlingen och dess bedömning vid disputationen. Hur fungerar denna examination? Jag har själv en lång erfarenhet av det efter att ha handlett ett 30-tal doktorander under mina yrkesverksamma 35 år som docent och senare professor i psykologi. Dessutom har jag varit examinator för ungefär lika många doktorander. Jag har även åtskilliga gånger varit ledamot av betygsnämnder vid disputationer, vid alla de stora svenska universiteten och vid flera utländska. Vid åtminstone de svenska universitetens psykologiska institutioner sedan 1970-talet utför institutionerna den huvudsakliga examinationen. Dessutom gör de det nästan alltid mycket bra. Doktorsavhandlingar är därför som regel så grannliga granskade och bedömda att disputationen blir en formalitet.

MASSMEDIAL uppmärksamhet (ofta baserad på missuppfattningar) har lett till några, egentligen kosmetiska regeländringar. Vid ett sådant tillfälle bestämdes att handledare inte skall få ingå i beslutanderätt i betygsnämnder. Men handledare är universitetslärare med examinationsansvar och dessutom de som normalt är bäst insatta i avhandlingens område! Inte desto mindre finns här en uppenbar intressekonflikt: för en handledare är det en merit att den handledda doktoranden disputerar med godkänt resultat. Från forskning om intressekonflikter vet vi att självintresse har inflytande på bedömningar och beslut – inflytande som både kan favorisera vederbörande såväl som motsatsen. Examination kräver självklart att examinatorn kan sin uppgift, vilket innebär att kunskap om avhandlingens område är viktig. Dilemmat är att den som har bäst kunskaper (utöver doktoranden), alltså handledaren, är utesluten från betygsnämndens bedömning och beslut. Att som idag adjungera handledaren till betygsnämnden anser jag mot denna bakgrund vara en vettig kompromiss. Examinatorn som normalt har goda kunskaper om avhandlingsområdet är inte utesluten men inte självskriven.

SEDAN ÄR DET opponenter. Denne bör om möjligt väljas bland aktiva forskare inom doktorandens avhandlingsområde, något som kan fastställas till exempel genom att konstatera att dennas forskning är citerad av doktoranden. Opponentens ena uppgift är att såsom expert påvisa doktorsavhandlingens styrkor och brister på ett sådant sätt att betygsnämndens bedömning och beslut underlättas. Den andra uppgiften är den traditionella tentatorns, att ställa frågor av i princip examinationskaraktär som doktoranden på ett tillfredsställande sätt ska besvara. Opponenten ingår dock inte med beslutanderätt i betygsnämnden. I linje med mina argument nedan tycker jag

TOMMY GÄRLING
PROFESSOR EM I PSYKOLOGI

I själva verket är forskarsamhället förmodligen det närmaste ett socialistiskt samhälle som mänskligheten någonsin kommit.

att både opponent och examinator normalt skall ingå i betygsnämnden.

Beskrivningen ovan leder fram till slutsatsen att en betygsnämnd, som vid Göteborgs universitet består av 3 (eller 5) ledamöter, formellt ensam fattar beslut om att godkänna eller underkänna doktorander inom forskarutbildningen. Vad krävs i så fall av sådana betygsnämnder? Frågan är synnerligen viktig mot bakgrund av att forskarutbildningen är universitetets högsta och främsta utbildning. Själv tror jag att systemet fungerar om den reala bedömningen redan är gjord. Disputationsprovet och betygsnämndens bedömning blir därmed en försumbar formalitet. För att en betygsnämnd de facto skall kunna utföra sin uppgift är det självklara kravet att den har erforderlig kompetens. Därför måste kompetens ges företräde framför andra, mer eller mindre sakligt grundade överväganden.

SOM EXAMINATOR för forskarutbildningen i psykologi under 17 år vid Göteborgs universitet och ytterligare några år vid Umeå universitet var jag ytterst angelägen (trots att disputationen alltid i praktiken var en formalitet) att finna kompetenta opponenter och betygsnämndsledamöter. En svårighet var att alltid uppfylla kravet att underrepresenterat kön skall ha minst en representant i betygsnämnden, som är samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens tolkning av universitetets jämställdhetspolicy. Eftersom det är kvinnor som oftast är i minoritet bland dem som är valbara blir konsekvensen att var och en får alltför många förfrågningar och av förstäliga skäl därför inte sällan tackar nej. Dessutom är det en naturlig följd av att kvinnor är i minoritet att de inte alltid är de mest kompetenta. Många gånger fick jag tillfråga kvinnor vars kompetens var mindre relevant för avhandlingens område. Det var i slutändan pinsamt för alla, för kvinnorna som accepterade trots att de själva upplevde att de inte var tillräckligt insatta och för de övriga, som var det, som tvingades "köra över" dem i betygsnämnden. Här borde praxis vara den självklara att i första hand välja ledamöter som har högst kompetens.

Jag finner det också märkligt att till skillnad från kravet på kön inget allmänt kompetenskrav finns för betygsnämndsledamöter att de skall vara universitetets högsta lärare, alltså professorer. Naturligtvis måste även här undantag få göras, eftersom kompetensprincipen skall komma i första hand. För opponenter gäller formellt sedan långt tillbaka att de skall vara minst docentkompetenta, men återigen att undantag får göras med hänsyn till kompetenskravet.

FOTO: EMA RUDLING

ATT TÄNKA HÖGT ÄR STORT, ATT TÄNKA KLART ÄR STÖRRE

För kanske tio år sedan ledde jag ett samtal på bok- och biblioteksmässan i Göteborg. Det handlade om att översätta filosofer.

Jan Stolpe talade om Platon och Lars Hertzberg om Ludwig Wittgenstein. Jag minns två saker från det här seminariet. Det ena att det var förvånansvärt välbesökt, det andra att Stolpe och Hertzberg var överens om att filosofi bör läsas på läsarens modersmål och skrivas på filosofens.

Nu kan man tycka att de talade i egen sak, som översättare av filosofer: den ene av Platon, den andre av Wittgenstein. Om det hade funnits ett enda filosofspråk så hade de förstås fått ägna sig åt andra saker, vilket de också redan gör: Stolpe som översättare i ett flertal genrer från många språk, Hertzberg som anseedd fackfilosof. Men som översättare av "sina" filosofer utförde de inte bara ett översättningsarbete utan också ett tankearbete som annars hade uteblivit.

JAG VÅGAR TRO att de båda två förstår en text bättre när de har översatt den än när de läser den på ett främmande språk som man inser att de behärskar väl, för att inte säga glänsande. Man tänker bäst på det språk man är bäst på och det är nästan alltid modersmålet. Som regel skriver man också bäst på det språk man är bäst på. Att jag skriver den här artikeln på svenska beror väsentligen på att jag har svenska som modersmål

och att jag har en förväntan om att de allra flesta läsare som har tillfälle och anledning att läsa min artikel också har det.

DET BORGAR GIVETVIS inte för att det faktiskt blir en bra artikel och att var och en uppfattar *exakt vad* det är jag vill säga. Men chansen är ändå större än om jag hade valt att uttrycka mig på något annat språk som jag är bekant med. Naturligtvis går det att krångla till ett resonemang även på det egna språket, men det är mindre krångligt än om man gör det på något annat.

Svenska högre lärosäten väljer i tilltagande utsträckning att göra det senare. De befäller inte sällan sina medarbetare att uttrycka sig på ett språk som dessa behärskar mindre väl. Men det är inte mångspråkighet som anbefalls utan enspråkighet, och detta på ett språk som endast ett fåtal av dem som får denna befallning behärskar någorlunda klanderfritt. Eftersom flertalet inte gör det tvingas de att hela tiden tänka på att det inte ska märkas så mycket att de inte gör det. Detta går ut över deras tankearbete. De gör sig själva skada. Och de blir inte riktigt förstådda av andra. Inom vissa ämnesområden, exempelvis humanistiska, där man numera läser huvudmassan av kurslitteraturen på svenska, kan en sådan befallning bli ett intellektuellt dråpslag.

Jag är redaktör för en internationell engelskspråkig kvartalstidskrift.

Hälften av materialet är vetenskapligt fackgranskat. Vi begär i största möjliga utsträckning in artiklar och uppsatser på respektive författares modersmål. Sedan vidtar tolknings- och översättningsarbete. Tillvägagångssättet kostar oss *mindre* pengar än om vi hade låtit skriva om texter författade på akademisk barnkammarengelska. Här finns således alla fördelar. Produktionen påskyndas. Läsningen underlättas. Och det som ska sägas blir också sagt.

ANDERS BJÖRNSSON

Författaren är chefredaktör för *Baltic Worlds*, utgiven av Centre for Baltic and East European Studies, vid Södertörns högskola, och översätter på lediga stunder noveller av den österrikiske författaren Joseph Roth till svenska.

Aktuell som hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten

Så här lyder fakultetens motivering: "Anders Björnsson har gjort sig väl känd som humanistiskt och historiskt inriktad kultur- och samhällsdebattör. Till en omfattande och vittfamnande vetenskapsjournalistik (Vetenskapsradion, SvD, utgivare av Dagens Forskning och senast den nordiskt inriktade *Baltic Worlds*) skall läggas ett stort, inte minst historiskt, författarskap. Björnsson har i många sammanhang på ett förtjänstfullt och engagerat sätt påvisat historievetenskapens relevans i samhället."

CFK fyller 10 år

► **Tvårvetenskapligt**, externfinansierat och världsunikt – så kan man sammanfatta Centrum för konsumtionsvetenskap som fyller 10 år.

– Det finns förstås forskning om konsumtion på andra håll i världen men inte samlad i ett enda centrum som här, förklarar Helene Brembeck som delar tjänsten som föreståndare med Ulrika Holmberg. Alla våra projekt är tvårvetenskapliga och bygger ofta på olika problem som vi fångar in precis när de blossar upp. Vi samarbetar med forskare i Europa och ingår exempelvis i det nordiska forskarnätverket ConriN. Vi ska också hålla en nordisk konsumtionsvetenskapskonferens nästa år.

Konsumtion är ett ämne som intresserar de flesta. Den senaste konsumtionsrapporten visade exempelvis att svenskarna dricker allt mindre alkohol, vilket fick stor uppmärksamhet i medierna.

– Men vår forskning ses som lite ful på sina håll, bland annat för att många förknippar konsumtion med att tära på jordens resurser. Vår utmaning är att vidga konsumtionsbegreppet så att det också omfattar produktion som förstås hänger samman med konsumtionen.

Praktik leder till jobb

► **Lär dig så mycket** som möjligt om landets språk och kultur! Och tänk på att det är ok att göra bort sig! Det förklarade deltagarna i paneldebatten *Från utlandspraktik till arbete i Sverige och världen* som arrangerades den 19 maj med anledning av språkkåret vid Göteborgs universitet.

Klara Tullberg, just hemkommen från en läkarpraktik vid Columbia University, New York, berättade att det tog ett tag innan hon förstod hur hierarkiska de amerikanska sjukhusen är.

– Amerikaner är så väldigt trevliga och hjälpsamma att jag trodde att det var helt i sin ordning att behandla överläkaren ungefär som en kompis. Men det visade sig ganska snart vara ett misstag. Men lyckligtvis är människor i allmänhet förstående gentemot praktikanter från utlandet.

Mauricio Rodrigues berättade hur han, när han just blivit klar med sina studier i statsvetenskap, råkade stöta på Ulla Nylin vid International Mobility Office.

– Hon föreslog att jag skulle praktisera på World Food Program vilket jag tyckte lät som en god idé. Efteråt var det tänkt att jag skulle börja jobba på kommunen. Men jag är fortfarande kvar på WFP.

Moderator för debatten var Britt-Marie Mattsson.

www.gu.se/samverkan/alumn.

Hur behåller du semesterlugnet?

Jan Bärmark

Professor emeritus i vetenskapsteori

- Som emeritus är hela livet semester utan yttre krav på saker som ständigt ska göras. Nu kan jag ägna mig åt det kontemplativa livet. Jag bekymrar mig inte längre om framgång eller motgång, beröm eller klander. Allt sådant kommer och går. Promenader med hunden Simon, som undervisar mig om tålmod, en flaska gott vin, vänner och en trevlig familj samt en och annan retreat med meditation tar effektivt bort alla former av stress.

Karin Ahlberg

Biträdande prefekt på institutionen för vårdvetenskap och hälsa

- När semestern startar har jag betat av uppgifter, städat skrivbordet och planerat arbetet för hösten. Semestern tillbringas vi på Orust - lust och väder får styra. Mina flickor, som är 4 och 7 år, vet vad som är viktigt i livet: utflykter, fiska krabbor, plocka bär, bada och vara tillsammans. Fyllt av detta återkommer jag med ambitionen att göra mitt bästa och inte packa upp känslan av otillräcklighet och dåligt samvete.

Hans-Göran Gustavsson

Ekonomiavdelningen

- Bestämmer inte i förväg en massa saker som ska göras, en utflykt då och då blir lagom, förutom att ta sig till stranden när det är skönt väder. Vädret får styra mycket vad som händer. Sköta trädgården är avkoppling och där är det inte så mycket tidspress som gäller. Och att vara tillsammans med hunden, då förflyttas man till hans bekymmersfria värld.

Carmela Miniscalco

Legitimerad logoped och lektor på institutionen för neurovetenskap och fysiologi

- Vi brukar åka till Italien några veckor varje sommar och då har jag begränsad tillgång till e-post och telefon. Försöker vara ute mycket och ägna mig åt olika aktiviteter som att vandra i bergen, bada, sola och träffa familj och vänner. Så för att behålla den känslan försöker jag göra ungefär samma saker här hemma - åtminstone på helgerna!

Lasse Lindkvist

Prefekt på Filmhögskolan

- Mercruisers större inombordsmotorer har en mikrobrytare som feljusterad stoppar motorn när man vill lägga i backen. Vilket är ganska irriterande när man angör en brygga. Efter fyra timmar, på huvudet långt ner i motorrummet, pillandes med växelväjer, elektriska motstånd och envisa låsmuttrar, är varje stackars prefekthjärta inne på en helt annan våglängd. Semesterlugnet övergår i semesterkoma.

NY PÅ JOBBET

INSTITUTIONEN FÖR MATEMATISKA VETENSKAPER

Robert Graham Jones, forskare
Jörgen Ripa, forskare

INSTITUTIONEN FÖR KEMI

Anna Lutz, forskarasistent
Elaine Olsson, forskare

ZOOLOGISKA INSTITUTIONEN

Jenny Johansson, ekonomiadministratör
Svante Martinsson, forskningsbiträde

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

Annika Fredén, forskare
Miriam Liberman, forskningsinformatör
Sara Lyons, biträdande forskare

INSTITUTIONEN FÖR ODONTOLOGI

Aron Ascher, amanuens
Annika Herrström, administratör
Carina Johansson, professor
Erika Lahti, amanuens
Martin Larsson, amanuens
Lisa Melin, amanuens
Malin Olsson, gästlärare

INSTITUTIONEN FÖR BIOMEDICIN

Beata Adamiak, biträdande forskare

Ingegerd Adlerberth, adjungerad professor

Johan Carlsson, biträdande forskare

Magnus Gisslen, professor/överläkare

Albulena Hoti, ekonomiadministratör

Nancy Nenonen, biträdande forskare

Alexander Wenzel, forskare

INSTITUTIONEN FÖR NEUROVETENSKAP OCH FYSIOLOGI

Anna Kosovic, amanuens

Stefan Lidén, gästlärare

Anneli Ozanne, universitetslektor

Ann-Charlotte Persson, koordinatör

INSTITUTIONEN FÖR MEDICIN

Christofer Andersson, projektkoordinator

Fredrik Asare, biträdande forskare

Hannah Shaffer, laboratorieassistent

Bjarni Thorisson, projektassistent

INSTITUTIONEN FÖR SVENSKA SPRÅKET

Yvonne Adesam, projektsamordnare

Svetoslav Marinov, forskningsingenjör

UNIVERSITETSLEDNINGENS KANSLI

Karolina Riedel, projektassistent
John Sjöbohm, registrator

SERVICEAVDELNINGEN

Magnus Alfjård, kock

Anders Ek, administratör

Johanna Gustavsson, institutionsadministratör på institutionen för fysik

STUDENTAVDELNINGEN

John Engström, assistent
Anna Johansson, assistent
Magnus Johansson, assistent

BIOMEDICINSKA BIBLIOTEKET

Anders Cato, bibliotekschef

Jenny Johansson, universitetsbibliotekarie

EKONOMISKA BIBLIOTEKET

Charlotta Höckerfors, universitetsbibliotekarie
Stina Hansson Högvik, universitetsbibliotekarie

PEDAGOGISKA BIBLIOTEKET

Madeleine Storm, universitetsbibliotekarie
Katrin Strindevall, universitetsbibliotekarie

GOTHENBURG RESEARCH INSTITUTE

Olov Stenbäck, projektassistent
Peter Tillberg, projektledare

INSTITUTIONEN FÖR TILLÄMPAD IT

Massimo Chindamo, biträdande forskare
Peter Thomas Stehlik, forskare

INSTITUTIONEN FÖR DATA- OCH INFORMATIONSTEKNIK

Sandra Debring, biträdande forskare
Vincent Siles, postdoktor
Magdalena Siverbo, biträdande forskare

Cajsa Lisa Andersson, forskare på institutionen för växt- och miljövetenskaper

Emma Johansson, projektassistent på institutionen för marin ekologi

Mats Eklöf, universitetslektor på psykologiska institutionen

Maria Lennerås, projektassistent på institutionen för kliniska vetenskaper

Arvid Söndén, statistiker på Sambio Core Facilities

Imelda Bakunic, biträdande forskare på institutionen för historiska studier

Bo Hansson, tekniker på institutionen för kulturvetenskaper

Karin Lundberg, informatör på Göteborgs miljövetenskapliga centrum

Lisa Modin, webbredaktör på externa relationer

Agneta Åström, ekonomisamordnare på högskolan för fotografi

Emelie Iseteg, ekonom på konstnärliga fakultetsnämndens kansli

Sebastian Beijbom Wejedal, universitetsadjunkt på juridiska institutionen

Barbro Morsing, administratör på Regionala etikprövningsnämnden

Charlotte Benninge, administrativ samordnare på Nationella sekretariatet för genusforskning.

Mikael Alexandersson, dekan för Utbildningsvetenskapliga fakulteten, är föreslagen som ny rektor vid Högskolan i Halmstad. Det är regeringen som tar det formella beslutet.

Håkan Möller är ny professor vid institutionen för litteratur, idéhistoria och religion. Han kommer närmast

från Uppsala universitet där han disputerade i teologi 1997 med avhandlingen *Den wallinska psalmen* och tre år senare också i litteraturvetenskap med *Den wallinska dikten. Från informatorsåren till Dödens ängel*. Just nu skriver han om 1695 års psalmbok, den swedbergiska.

Gellert Tamas, journalist och författare, blir ny innehavare av familjen Hjörnes gästprofessur i praktisk journalistik. Han är bland annat känd för sina reportage i Kalla Fakta och Uppdrag granskning samt för böckerna *Lasermannen - en berättelse om Sverige* (2002) och *De apatiska - om makt, myter och manipulation* (2009).

Gustav Bertilsson Uleberg har utsetts till projektledare för Nytt ledningsinformationsstöd. Syftet är att skapa ett stödsystem för ledning och styrning. Projektet kommer att pågå under 2011 och 2012.

Paul Helquist, professor i kemi vid University of Notre Dame, USA, är årets Tage Erlander-professor. Han är en världsledande forskare inom organisk kemisk syntes.

UTMÄRKELSER

Per-Ingvar Brånemark, professor emeritus och pionjär inom osseointegration, har tilldelats European Inventors award i kategorin "livstidsprestation". Hans upptäckt att titan inte stöts bort av kroppen utan integreras med benvävnaden har fått stor betydelse när det gäller tandimplantat men också för olika sorters proteser samt hörapparater.

Mariken Halles examensfilm *Kanske i morgon* har vunnit Göteborg International Film Festivals pris Gyllene Draken. Hon får priset för sin undersökande, nyfikna och kreativa berättarstil.

Pär Nilsén, operastudent vid Högskolan för scen och musik, har erhållit 2011 års operastipendium från Barbro Saléns Stiftelse. Stipendiet är på 100 000 kronor och riktar sig till studerande vid landets operautbildningar för att ge möjlighet till fortsatta specialstudier utomlands.

Alfredo Artiles, professor vid Arizona State University och gästprofessor vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik, har av president Barack Obama utsetts till medlem av President's Advisory Commission on Educational Excellence for Hispanics. Vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik har han deltagit i ett flertal seminarier och symposier, genomfört en omvärldsanalys av institutionens specialpedagogiska miljö och medverkat vid forskningsansökningar.

Anna-Karin Sjögren har tilldelats Assar Gabrielssons pris för avhandlingen *The Importance of Isoprenylation and Nf1 Deficiency in KRAS induced Cancer*. Hon får priset för att avhandlingen ger ökad kunskap om hur olika cancerformer utvecklas samt för upptäckten av möjliga måltavlor för behandling.

Johan Kärnfelt, docent i idé- och lärdoms historia, har vunnit en skrivartävling i astronomi arrangerad av svenskspråkiga encyklopedin Wikipedia. Förstapriset innebär rätt att föreslå namn på en hittills inte namngiven asteroid. Namnet kommer antagligen att bli Zikärnfelt.

Stina Otterberg, forskare i litteraturvetenskap, har återigen prisats för avhandlingen *Klädd i sitt språk*.

Kritikern Olof Lagercrantz, nu av Kurt Aspelins minnesfond. I motiveringen betonas bland annat avhandlingsprosans smidiga skönhet som minner om mästarens och att studien befriat sig för den akademiska genrens gängse formspråk. Stina Otterberg har tidigare prisats av Svenska Humanistiska förbundet.

Barnmorskan Anna Dencker får priset för bästa avhandling vid Sahlgrenska akademien. Avhandlingen *Avvaktande eller aktiv handläggning vid långsam förlossningsprogress hos friska förstföderskor. En studie om riskfaktorer, obstetriskt utfall och förlossningsupplevelse* är, enligt nomineringen, tydlig, intressant och visar prov på oberoende tänkande.

Sahlgrenska akademien har utsett följande hedersdoktorer: **Carin Mannheimer**, dramatiker; **Vanna Beckman**, medicinjournalist; **Håkan Hedman**, Njurförbundets ordförande; **Jeffrey I Gordon**, professor i gastroenterologi och metabolism samt **Andreas Tzakis**, professor i transplantationskirurgi. Samtliga hedersdoktorer har bidragit till kunskapsbildning inom Sahlgrenska akademiens områden.

Alexandra Weilenmann, universitetslektor vid institutionen för tillämpad informationsteknologi, har, tillsammans med Oskar Juhlin, Stockholms universitet, tilldelats utmärkelsen Honorable Mention Award. Hon får priset för sitt bidrag till konferensen Human Factors in Computing Systems i Vancouver 7-12 maj. Den belönade artikeln har titeln *Understanding People and Animals: The Use of a Positioning System in Ordinary Human-Canine Interaction*.

ANSLAG

Två forskningsprojekt vid Gothenburg Research Institute har sammanlagt erhållit 21,4 miljoner kronor från Försvarsmakten. Det handlar dels om *Personalförsörjning och validering inom Försvarsmakten*, som leds av **Petra Adolfsson**, dels om *Väldsutövning och modern militär professionalism* som leds av **Karl Ydén**.

Följande sex forskare vid Sahlgrenska akademien har beviljats 1,8 miljoner vardera i Vetenskapsrådets utlysning Kunskapsluckor

inom hälso- och sjukvården: **Magnus Båth**, verksam inom medicinsk teknik och fysik, ska utforska potentialen med lungtomosyntes: en ny, skonsam teknik för att undersöka lungorna hos patienter med lungcancer.

Lars Grip, docent vid institutionen för medicin, ska jämföra två olika metoder som kan användas vid hjärtkirurgi för att sätta in en klaffprotes när den ventil som reglerar blodflödet från hjärtat till aortan är förträngd.

Ulf Lindblad, professor i allmänmedicin, arbetar inom ett projekt om förebyggande motion för patienter som riskerar att utveckla diabetes typ 2. **Kristina Malmgren**, professor i neurologi, ska undersöka om kirurgi är en bra behandling på lång sikt för patienter med svårbehandlad epilepsi. **Yüksel Peker**, docent vid institutionen för medicin, ska studera om övertrycksandning via mask kan förbättra prognosen för patienter som opererats för kranskärlssjukdom, antingen med ballongvidgning eller bypassoperation. **Margda Waern**, docent i psykiatri, ska arbeta med ett projekt om bedömning av självmordsrisk. Dessutom får **Magnus Lindh**, professor i klinisk virologi, 940 000 kronor för att undersöka om behandling med de nya medicinerna mot hepatit B kan tidsbegränsas och avslutas.

NYA BÖCKER

Guide to Process Based Modeling of Lakes and Coastal Seas Så heter en ny bok av **Anders Omstedt**, professor i oceanografi. Boken bygger på många års forskning om modellering av sjöar och hav.

ARRANGEMANG

NORKOM 2011 Förvaltningshögskolan står värd för den tjugonde Nordiska kommunforskarkonferensen i Göteborg 24-26 november. Vid konferensen möts doktorander och seniora forskare. Alla deltagare presenterar ett konferenspapper. Anmälan ska ske senast 9 september och bör innehålla ett kort abstract om konferenspapperets ämnesinriktning. Mer information: www.spa.gu.se/samverkan/nordisk_kommunforskning/

Freedom, openness & piracy Den 26-28 juni arrangerar GikII en konferens om populärkultur sedd genom lagens ögon - eller om lagar, kryddade med populärkultur. Mer information finns på: www.gikii.org/.

BAKOM AVHANDLINGEN | TEXT: Maria Lundberg FOTO: Johan Wingborg

Brottets estetik

Lars Wallsten är polisen som sade upp sig för att bli konstnär. Nu doktorerar han på en avhandling om bilden som bevis.

ÄVEN OM HAN SER att det finns ett behov i samhället av att utforska bilden som bevis poängterar Lars Wallsten att det är konstnärlig forskning han håller på med. Ordet "anteckningar" i titeln *Anteckningar om spår* ger ett anslag och visar vilka anspråk han har.

– Jag försöker utforska det fotografiska mediet från min egen erfarenhet. Det handlar både om ett estetiskt och ett praktiskt värde.

Lars Wallsten började som polis i 20-årsåldern. Först i yttre tjänst och senare som kriminaltekniker.

– Under de tidiga polisåren ställde jag mig många frågor och försökte förstå samhället och juridiken. Jag läste en del kurser i humaniora och skrev mycket. Men när jag tog upp fotograferandet öppnades ett annat sätt att förhålla mig till mig själv och till omvärlden.

HAN TYCKTE ATT den kriminaltekniska undersökningen var eftersatt. Ville gräva djupare i fotograferandet och tog tjänstledigt två dagar i veckan för att gå en fotokurs i Uppsala. Under kursen talades det mycket om fotohögskolan i Göteborg och han sökte och kom in.

Efteråt hade han idéer som han ville utveckla. Han sade upp sig från polisen för att arbeta som frilansfotograf, skribent och konstnär med en rad olika utställningar och teman. Det ledde så småningom vidare till det relativt nya akademiska fältet konstnärlig forskning där han befinner sig nu.

– Jag tycker att det är stimulerande svårt med friheten och möjligheterna, men också ansvarsfullt. Som jag tolkar det handlar det om att utmana teori och praktik genom att använda sin subjektivitet, erfarenhet och sitt omdöme. Den konstnärliga gestaltande processen har drivit mitt projekt framåt.

Tidigare i vår hade Lars Wallsten en foto-utställning på Hasselblad center där han formulerade flera av de frågor som han tar upp i avhandlingen. De flesta anspelar på brottsplatsundersökningar, men inte enbart. Snarare ställer de vidare frågor kring fotografiet som medium och representation av verkligheten.

I serien *Fält 100* har han arbetat med referenspunkter som pilar och siffror inlagda i fotografierna. Så som man historiskt gjort både i antropologiska porträtt och i kriminalfotografier för att öka trovärdigheten.

– Det är svårt att representera en händelse, vare sig det bara är i text eller om det är i text och bild. Jag ville undersöka det och har tagit in det i min forskning. Sätten att vetenskapliggöra bilder kan användas för konstnärlig gestaltning. Det öppnar för olika läsningar och tolkningar.

Lars Wallsten tycker att det både finns en generell övertro och ett underutnyttjande av bilden i många sammanhang. Han ser att det finns ett glapp mellan dem som länge har diskuterat det dokumentära inom fotografien och dem i samhället som använder sig praktiskt av fotografi.

– Jag tror att man behöver öka medvetenheten om det fotografiska mediet. Man måste problematisera avbildning och dokumentation. Ha en kritisk blick på det.

HAN KÄNNER SIG en aning kluven inför arbete med kriminalfotografiet men tycker att det berör många intressanta fotografiska frågeställningar som på så sätt ställs på sin spets.

– Fotografi som bevis är aktuellt och laddat. Både ideologiskt och politiskt. Jag märker att jag bara har snuddat vid ena hörnet av det här området och skulle vilja fortsätta att forska på området bilden som bevis.

LARS WALLSTEN

Aktuell: Lars Wallsten är först i Sverige med att disputera i ämnet fotografisk gestaltning vid Högskolan för fotografi. Han har skrivit avhandlingen *Anteckningar om spår - Fotografi. Bevis. Bild*. Tidigare i vår hade han fotoutställningen *Fall* på Hasselblad center.

Ålder: 53

Framtid: Lars Wallsten har nyss fått ett vikariat i bildpedagogik på Högskolan i Gävle.

Bor: För närvarande i Göteborg